id. ENTZ G
1842—191
egyetemi ta
ajándéka

NEMZETI NŐNEVELÉS

KIADJA

AZ ERZSÉBET-NŐISKOLA TANÁRI TESTÜLETE.

SZERKESZTI

SEBESTYÉNNÉ STETINA ILONA.

XXV. ÉVFOLYAM. 1904. VI. FÜZET.

Junius.

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.

TARTALOM.

		Lap
I.	A nőkérdés «Az ember tragédiájában». Berta Ilona	229—240
II.	A háztartási népiskolák. Koncsek Lajos	241—249
III.	A nők gyakorlati képzése. Dr. Schmidt Mária	250—254
IV.	Az egyetemi nőhallgatók érdekében. Relkovič Davorka	255—259
V.	A bukaresti főző és háztartási iskolák. Téglás Gábor	260—263
VI.	Az olvasmány, mint a nevelés eszköze. Lőcsei Emma	264—269
VII.	**Nőnevelési szemle.** A király a tanítók közt. — Trefort szobra. — Veres Pálné Nőiskola. — Az Erzsébet Nőiskola ünnepe. — A berlini női kongresszus. — A M. D. E. fürdői kedvezményei. — Felhivás a fővárosi tanítónőkhöz	270—275
VIII.	Balassa József. Magyar fonetika, — Beküldött könyvek	276

☞ *Tisztelettel kérjük folyóiratunk t. előfizetőit s* ***az iskolákat és egyesületeket,*** *melyek folyóiratunkat járatják, hogy az előfizetési pénzeket* ***egyenesen kiadóhivatalunkba (István-út, Erzsébet Nőiskola)*** *sziveskedjenek küldeni. A közvetve beküldés által az úgy is csekély előfizetési díj jelentékenyen megkevesbedik. Reklamációkat* ***díjtalanul*** *csak a füzet megjelenését követő hónapban teljesítünk. A folyóirat régi évfolyamai tetemesen leszállított áron kaphatók a kiadóhivatalban.*

A *„Nemzeti Nőnevelés“* megjelen (az iskolai nagy szünet idejét kivéve) havonként három nyomott ívnyi terjedelemben.

Előfizetési díj: egész évre 4 kor.

Csak egész évre nyitunk előfizetést; de az előfizetési összeg két részletben való lefizetését is elfogadjuk.

Az előfizetési pénzek a *„Nemzeti Nőnevelés“* címe alatt a VI. ker. állami polg. iskolai tanítónőképző intézetbe (István-út); a folyóirat szellemi részét illető közlemények Sebestyénné Stetina Ilona szerkesztőhöz (VI. ker. Bulyovszky-utca 28. sz.) küldendők.

1842—1919
egyetemi tar
ajándéka.

NEMZETI NŐNEVELÉS.

XXV. ÉVFOLYAM. 1904. JUNIUS. VI. FÜZET.

A NŐKÉRDÉS «AZ EMBER TRAGÉDIÁJÁBAN.»*

Mikor a «Mária Dorothea-egyesület» győrvidéki körének megtisztelő bizalma felém fordult és engem kedves, biztató hangon munkára ösztönzött, különös, látszólag ellentmondó érzelmek hullámoztak a lelkemben. A legerősebb volt köztük a hála érzelme; ezért vagyok itt, ezért nem küldtem lemondólevelet, amely pedig már ott kisértett a tollam hegyén. Eljöttem magam, hogy megköszönjem önöknek azt az örömet, amelyet nekem a meghivással szereztek, az előlegezett bizalmat, amelyet őszinte szívvel, erős vágygyal szeretnék kiérdemelni és azt a kedves, testvéri érzést, amely a győrvidéki kör mélyen tisztelt elnöke meghivó levelének minden egyes sorából felém áradt. Fogadják egyenként és összesen hálámat és köszönetemet.

Az elhatározás tehát megtörtént, de a nehezebb része csak azután merült fel. *Miről* irjak? Miről olvassak?

Nem olyan könnyű ám a tárgyválasztás kérdése. A *gyakorlati élet* a maga kézzel fogható, szemmel látható érveivel azt bizonyitgatja, erősítgeti, hogy csak annak van igazi értéke, *csak arról érdemes szólani*, ami a hasznossági elvet szolgálja, a megélhetés, a boldogulás útját egyengeti, szóval aminek megvilágítása többek, esetleg mindnyájunk közös, nagy érdeke.

A témák között, melyeket a körülöttem nyüzsgő gyakorlati élet legmelegebben ajánlott, a *saját* ügyünk volt, a nők ügye, az úgynevezett *nőkérdés*; a nagy probléma, melyet nem lehet elég intenziven megvilágítani, sokoldalúan megfigyelni, megvitatni, melyet nem lehet elég türelemmel, tapintattal, szeretettel tárgyalni.

* A M. D. E. győrvidéki körében tartott előadás.

Ezt választom, hát! — gondoltam — győzzön a gyakorlati élet követelménye. Engedjük át neki a tért.

De ekkor különös lehangoltság vett rajtam erőt. Mintha a költészet múzsája, az *örök igazságok* hirdetője, mintha megneheztelt volna reám. Hát *a nőkérdést* csak a gyakorlati élet szűk keretében kell vizsgálni, mérlegelni, kizárni köréből a multnak nagy tanulságait? Hát a *nőkérdés*, a nő boldogságának, boldogulásának, fizikai és erkölcsi küzdelmeinek kérdése csak a *jelen kor* találmánya, amelyhez a *multnak*, a megérett, a leszűrt igazságok letéteményesének nincs köze?

A filozófia, a história, a költészet mind feltámadtak ellenem és követelték, hogy az ő jegyükben, az ő világukban keressem a *nőkérdés* igazát; hogy *filozófiai* alapon a *multban* kutassak és el ne felejtsem az *eszményt!*

Önök már sejtik, kit küldtek ők segítségemre. Igen, *Madáchot*, «Az ember tragédiája»-nak filozófusát, historikusát, költőjét. Azt tanácsolták, olvassam «*Az ember tragédiája*»-t, járjam be Madách-csal a rég letünt világokat, keressem a *multban* a *jelent*. A nőkérdést is a mult *világítja* meg nekünk.

Világosságra pedig oly nagy szükségünk van. Sötét panaszok élnek bennünk és körülöttünk. Nem vagyunk megelégedve a jelennel. Gyors fejlődésben alakul és változik előttünk a nő. Előre tör. Meg szeretnők állítani rohanását, hívó szavunk nem ér el utána. Örülünk, hogy halad, mozog és él, de félünk, hogy elveszti lába alól a *multnak* talaját. Vádakkal illetjük, ha merészebben bontogatja szellemének szárnyát és gondok gyötörnek, komoly, fárasztó gondok, hogy elfelejti az *eszményt!* Mintha egy erős áramlat erőszakosan terelné el az *ideáltól*.

Ráismerünk! A *kornak szelleme* ez, amely mindent és mindenkit a maga képe mására akar átformálni, újjáteremteni.

A nő is ott küzd vele, mellette, ellene. Vajjon hogyan kerül ki e küzdelemből, hivő lélekkel, diadalittasan? vagy megtörve, szárnyaszegetten, hit nélkül?

Olvassuk «Az ember tragédiája»-t, keressünk benne *feleletet*. Ott van az a sorokban és a sorok között. Benne van a nőnek

erkölcsi története. Idézzük fel magunk előtt az «Ember tragédiájá»-nak a világtörténelmet megjelenítő nagy korszakait, keressük meg bennök a korszellem alkotta tipikus női alakokat és mérjük össze a női eszmény örök tipusával. Csak ezt a szempontot tartsuk magunk előtt.

Nem a külső, a látható nemzedékek és nemzetek sorsát irányító, kormányzó küzdelemre születik a nő, az ő küzdelmei és diadalai a *szív*, a *lélek*, az erkölcsi élet világában történnek. A női eszmény, ideál, az eszményi, az *örök nő* — ahogyan mondani szoktuk, ebből a világból kerül ki.

Szeretet és szenvedés; gyöngédség, részvét, önfeláldozás; dal és költészet és hit: ez együtt a női ideál. Él öröktől fogva elérhetetlen magasságban felettünk és mégis csodálatosképpen *bennünk*. Távol tőlünk és közel hozzánk. Mindig velünk, sohasem ellenünk.

Ez ideál bár könnyű, lenge, semmi,
Biztos támasz, mérhetetlen erő!
Hatalmát Tőle nyeri egyedül
Az *Ég Urától*, igen Tőle jő!

Azt olvasom «Az ember tragédiájá»-ban, hogy ez az ideál *mindig* erősebb volt a kor szelleménél, mindig diadalmaskodott felette.

Pedig a korszellem is nagy *erő*. Létrehozza az embereknek helyhez és időhöz, körülményekhez, szokásokhoz, ízléshez és képzelethez alkalmazkodó, gyakran hozzájok kötött *vágyakozása*.

Vágy a korszellem, hát *erő*, mert minden vágy kielégítést keres. De élete muló és véges, mint minden vágyé, amely kielégíthető. Azért élnek az ideálok örökké, mert elérhetetlenek; azért üdék, ifjak az ideális vágyakozások, mert kielégíthetetlenek.

Olyan érdekes megfigyelni «Az ember tragédiájá»-ban a korszellemnek az örök női ideállal folytatott küzdelmeit. Van idő, hogy belőle táplálkozik, hogy vele együtt hódít; de legtöbbször nem akarja észrevenni, büszke a maga erejére, *eredetiségére*, az ujságra, épen arra, amit az ideálon, *a régin* változtatott és nem

akar hódolni. Néha nagyot vétkezik és nagyot bukik, néha felemelkedik az ideálhoz és ölelkezik vele.

Szóljanak a példák!

Rabszolgaságban, járomban sinlődik a nő a faraók birodalmában, a régi *Egyptomban*, a korszellem jármában, amely leigázza, árúba bocsátja, megfosztja emberi méltóságától. Messze, messze tévedt a korszellem alkotta rabszolganő az ideáltól. — Lehetséges-e, hogy lélek lakjék ez elcsigázott testben, hogy szeretet melegítse a szívet, hogy hit emelje az akaratot? És a csoda megtörténik. A szenvedés erkölcsi erőt termel, részvétet, önfeláldozást, szerelmet, lelki kincset, amiből *nincs* a leghatalmasabbnak, a faraónak. És amikor megkívánja, oda adja érte minden birtokát. A nőnek a szívén keresztül hallja és érzi meg a jajszót, a segítségkiáltást, a szenvedést és felemeli őt. Nem a rabszolgát többé, hanem a győzedelmes *női ideált!*

Királynővé lesz a nő a szabad Görögh onban. Miltiades hitvese, Kimon anyja, királynője a hitvesi hűségnek, az anyai szeretetnek, a honszerelemnek.

Büszke vágy dobogtatja szivét, elsőnek óhajtja férjét a becsületben, a hazaszeretetben, az önönmagán való teljes győzelemben, hogy feltekinthessen reá, hogy leborulhasson előtte, hogy példának állíthassa *a fia elé*. Imájában nem a férje *életéért* könyörög, hanem azért, hogy a nemes, erős önérzet, mely a férfi lelkét emeli, *önimádássá* ne fajuljon, hogy a *nagyravágyás* túlerőre ne jusson benne s áldozatul ne követelje a hazafit, a becsületnek emberét. Mi menti meg akkor a szerelmet és az ég legszebb ajándokát, a tiszta, a féltékenyen őrzött családi boldogságot?

«Van a léleknek egy erős szava
A nagyravágy! A rabszolgában alszik,
Vagy szűk körében bűnné aljasúl.
De vérével táplálván a szabadság,
Naggyá növeszti mint *polgárerényt*.
Ez költ életre minden szép s nagyot
De hogyha túlerős, anyjára tör,
S küzd véle, míg elvérzik egyikök.

Ha e szó benne túlerőre jutna,
Ha megcsalhatná ezt a *szent hazát*,
Megátkoznám. Imádkozzunk, fiam!»

Így szárnyal a lelke! Ragadja magával a *kor szelleme* és az *eszmény!* Együtt járnak!

A teljes harmónia után a teljes diszharmóniát mutatja meg nekünk Madách. A késő, a bűnös *Rómába* vezet el. Sötét világ, mintha a lélek kisugárzása megszünt volna; hideg, rideg légkör, mintha a szeretet melege elfogyott volna. Pedig van fény és van melegség; de pokoli a tűz és idegbénító a fény. Csak a szenvedély ég és forr, csak a bűnös vágyak gyúlnak ki lidércfényként, hogy mocsárba, erkölcsi nyomoruságba csalják áldozataikat.

Érzéki gyönyöröktől ittas, ezek kielégítését óhajtja, várja, *akarja* a kor szelleme. Hódolásra kényszeríti a nőt is, silány eszközzé alakítja, értékét megrontja, a mélységbe taszítja.

Ebből a mélységből azonban felsír a nőnek a *lelke*. Vágy szállja meg a magasság, a világosság, a tiszta levegő után. Megjelenik előtte az eszmény, «az édenkertnek egy késő sugára»; megálmodja, hogy «napsugaras pálmafák alatt *ártatlan* volt és játszi, gyermeteg; nagy és nemes volt lelke hivatása!»

Szenvedés, szeretet és önfeláldozás, dal és költészet után vágyódik. Érzi, hogy jobbra született és kitör a panasz meggyőzött lelkéből: «Vajmi sok nemes érzést találtál volna e kebelben, ahol csak muló kéj után kutattál.»

Ez a vád a *kor bűnös szellemének* szól!

Elsülyed ez a romlott Rómával együtt. Le kell esnie, mint az életfáján túlérett, megrothadt gyümölcsnek. Új eszményekért küzdő keresztény társadalom alakul, amely megtagad mindent, ami pogány, földi, testi. Az égre szegezi tekintetét, mert a föld szerinte csak mocsarakat és bűnöket termel. Épen olyan mértékben sorvasztja és kinozza a *testet*, mint a hogyan az előbbi korszak gyötörte, vesszőzte a lelket. *Természet fölött való* hivatást óhajt, sugalmaz a természet gyermekének, az embernek.

A nő lemondásra születik ebben a korban, Izaura áldozatul mutatja be életét a kor szellemének. Erős ez, mint mindig, ott

őrzi a zárda kapuját és kizárja falai közül a földi gondolatokat. A szerelem, Tankréd szerelme megostromolja a hideg falakat, de nem bír velük, mert «védi a kor szelleme».

Hát az ideál, a női eszmény? Nem, nem lelheti örömét e túlzott, örömtelen, földtől látszólag elszakadt s az éghez el nem juthatott női jelenségben. Nem hisz benne. Félti, hogyha felébred, megátkozza a kor szellemét, mely hatalmát űzte rajta és hogy ez az átok vissza száll az átkozóra és borzasztóan sujtja majd őt magát is.

Az ideál, a női eszmény az *összhangban* látja a nő boldogságát, nem a túlzásban, nem a rajongásban, nem az eltitkolt vágyakkal való küzdelemben, amely a magasság helyett a mélységbe, kétségbeesésbe is vezethet.

Oda nem jut el a nő; de megváltozik teljesen, amint a XVI. század, az újkor szelleme, a szabad vizsgálódások kora felszabadítja és a társadalom mozgó szerepet játszó tagjává avatja. Mint Kepler nejét látjuk őt viszont. Nem érti meg a mozgató erőket, nem lesz a szó igaz értelmében szerves tagja az ujkor társadalmának; csak a szabadságot élvezi teljes szívvel, lélekkel, a bilincsektől való menekülést. Könnyűnek, röpkének érzi életét, testét, lelkét. Gondok nem háborgatják, mert nem törődik velök. Nem érdekli az élet komolyabb része, nincs érzéke hozzá, elég volt belőle a multban. A szerelmet nem tekinti szentségnek, múló örömnek csupán, és nincs lelkének elég ereje, hogy a családi boldogság értékét megértse. Feláldozza a divatnak, külsőségnek, látszatnák, léha, dőre hiúságnak. Fáj neki, ha fájdalmat okoz; de nem veszi észre, ha az érző szivet összetöri. Hiszen csak játék volt. Rejtély valóban:

«Csodás kevercse rossz s nemesnek
Méregből s mézből összeszűrve.
Mégis miért vonz? Mert a jó *sajátja*,
Míg bűne a *koré*, mely szülte őt!»

A jó, a *jóság* sajátja, ez menti meg, ezzel *nem* bír, e fölött nem diadalmaskodhatik a *kor szelleme*.

Tovább hömpölyög feltartóztatlanúl árja az örök, a végtelen időnek. Egyszerre vad zúgással csap ki medréből, nem fér meg többé a *mélyben*. A viharűzte hullámok egymást erősítve, növelve, magasra törnek, az eget ostromolják. Erőszakkal akarják bevenni az *eget!* A francia forradalom korszaka ez. Testvérek vére festi pirosra e kornak folyamát. Rettegés és dac, féktelenség és önfeláldozás, gőgös, büszke önérzet alacsony kételkedés, sötét tagadás és rajongó hit kavarognak és küzdenek egymással és egymás ellen a felzaklatott emberi lélek vészes örvényein.

Proteusként változik a kor szellemének arca ebben a forradalmi világban. Gyakran az eszmék sugarában ragyog — fényét a nap is megirigyli — gyakran eltorzult, gyáva, áldozatokra leső, kegyetlen vonásokat mutat.

Mivé alkotja ez a forrongó, önön magával viaskodó korszellem a nőt? Angyallá és ördöggé! Glóriát fon a homloka köré és pokol tüzét gyujtja meg benne. Elérhetetlen magasságba ragadja fel, majd vad gyönyörrel taszítja bele a rothadó, az undorító posványba.

A mindig hivő, bizó eszmény ég és föld között lebegve várja, mikor ér véget a vihar tombolása, mikor kél ki a zivatar termékenyítette földből az új élet?! Neki nem szabad csüggednie, a csalódások *őt* nem érintik, hiszen lényegében rokon az örökkévalósággal.

A föld leányának mindig látni kellene őt, hogy nemesebb hivatásáról meg ne feledkezzék és a köznapi élet kicsinyes érdekküzdelmei egészen le ne foglalják. Mert a nagy idők után rendesen eljönnek a törpe idők, amikor minden kisszerű és nyomott. Az eszmék, a nagy érzelmek és szenvedélyek elhalványulnak, csak síri árnyakként jelentkeznek; a *köz* nem érdekli a lelkeket, csak az érdek, a haszon, a *vásár*.

Ennek az átalakult életnek nagy vásárjába vezet el minket Madách, hogy megmutassa, mi lesz benne a nőből? *Adás-vevés tárgya*, mi lenne egyéb? A verseny erős, fel kell használni a pazar a fukar természet minden adományát és a hódítás minden fegyverével ügyesen kell támadni és védekezni. Az eszményi

boldogság után való vágyat el kell nyomni, mert útban van, mert veszélyezteti a hasznos megalkuvást.

A londoni vásár Évája minden eszközt felhasznál, hogy feltünjék, hogy többet adjanak érte. Szinte megszokja, hogy árúnak tekintsék. Valóban, amint ott halad a férfi karján, csábító ékszerekkel felcicomázva, valóban olyan, mint a pogány kor feldiszített áldozata, amely életével fog megfizetni. A lelkének az életet követeli azaz ékszer. Oda igérte érte és azt hiszi, hogy jó vásárt csinál.

De ni, egyszerre megáll. A Szűz Mária szobor állítja meg. Megszokta gyermekkorától, hogy e szoborhoz tűzze koszorúját, most gyöngyeit akarja neki adni. De a gyöngysorok kigyókká változnak e pillanatban és nem a szobor, az Éva *lelke* köré tekerőznek. Irtózatos érzés! És mégis csodálatosképen ezek a lelkiismeret kígyói, ezek mentik meg a *lelkét*. Éva megundorodik a maga képe másától és Szűz Mária és az eszmény felé tárja ki karját.

Mikor aztán eljön a nagy leszámolás, mikor ég és föld megosztozkodnak az emberen, Éva diadallal búcsúzik az élettől:

«Mit állsz, tátongó mélység, lábaimnál!
Ne hidd, hogy éjed engem elriaszt:
A por hull csak belé, a föld szülötte,
Én glóriával átalléptem azt.
Szerelem, költészet s ifjuság
Nemtője tár utat örök honomba;
E földre csak mosolyom hoz gyönyört,
Ha napsugár gyanánt száll egy-egy arcra.»

Az eszmény, a női ideál diadala ez!

Nem törhetik meg őt még a falanszter fantasztikus társadalmának ész és tudomány szövetségéből alakult, érzelmet és eszményt kizáró *törvényei* sem.

E törvények és szabályok egyenlőséget akarnak teremteni az emberek között. Ne legyen különbség. Lakjék egyenlően jól mindenki testileg és szellemileg egyaránt. Ne legyenek szegények és gazdagok sem az anyag, sem a szellem országában. Szünjék

meg a verseny, amely az egyéniség, az egyéni jólét túltengéséhez és az uralkodáshoz vezet. Legyen mindenki egyformán közepes. Büntessék keményen a Michel Angelokat, Plátókat és Luthereket, amiért a megszokottól eltérően mernek gondolkozni és megsértik és veszélyeztetik a *megélhetés* fenséges eszméjét.

A nő úgy ahogy beleilleszkedik ebbe a ferde társadalomba, de az *anya* nem. Fellázad és ellentáll és követeli, hogy «bukjék a tudomány, midőn a *természet* beszél». El akarja e társadalom ragadni tőle *gyermekét*, hogy a saját képe mására idomítsa; a világot fentartó erő, *az anyai szeretet* azonban, amely maga az *eszmény* felemeli szavát, karját és megvédelmezi Éva szent jogát, egy csapásra megdönti a falanszter minden alkotását és fennen hirdeti a szerelem és önfeláldozás, a dal és költészet örök életét e földön.

«Szellembeszéd az, mely nemes körökből
Felénk rebeg, mint édes zengemény.
Tanuja, hogy lelkünk *vele* rokon
S megvetjük a földnek hitvány porát
Keresve utat a *magasb* körökbe!»

Ki ne hallotta volna már e *szellembeszédet* közülünk is? ez édes zöngeményt? Ki ne érezte volna lelkének rokonságát az eszménnyel? és ki ne keresett volna *utat*, mely a föld porából *magasb* körökbe vezessen?

És mi mégis kételkedünk? félünk, hogy nem az ideálnak fog a nő meghódolni a jelenben, hogy egészen a korszellem hatalmába kerül.

Nézzünk szemébe a *jelen* kor szellemének, lássuk, mennyiben halad együtt az eszménnyel, mennyiben lesz hűtelenné hozzá; lássuk, mit alakított a nő lényén és mit kíván még tőle.

Nem könnyű feladatra vállalkozunk. Mindig a legnehezebb megérteni a jelent, a közelfekvőt, azt az időt, amelynek részesei, munkásai vagyunk, amely számunkra közvetetlen örömöket és egyéni szenvedéseket jelent. Szubjektivitásunk az ítéletalkotásban ezer bonyodalomba keverhet.

Mind e nehézség ne riasszon vissza! Nézzünk szemébe a jelen kor szellemének. Álljuk ki nyugodtan, bátran tekintetét.

Természetesen *fejlődés* eredménye a mai kor vezető szelleme is. Szülő anyja az a nagy idő volt, amely az egyenlőség, testvériség és szabadság áldását követelte a földtől és az égtől. Az *egyenlőséget* úgy értette, hogy egyenlő joggal érvényesülhessen minden élét, minden lélek. A *testvériséget* meg úgy, hogy az emberek, a testvérek erejüket ne egymás elnyomására, hanem egymás felemelésére, támogatására, *szolgálatára* fordítsák. És a *szabadságot?* A szabadságot úgy, hogy a lekötött szellemi és erkölcsi erők felszabadúljanak, szabadon mérkőzzenek és küzdelmük és diadalmuk mindig az erkölcsi világ erősödését jelentse.

Ez volt az ideális vágyódása annak a kornak.

Mikor aztán azok a nagy gondolatok lassan-lassan az idők folyamán átjárták az emberek lelkét: átalakítólag hatottak, rányomták bélyegüket a köznapi élet minden nyilvánulására. Követelték, hogy a család, a társadalom, a nemzet minden egyes tagja érvényt szerezzen a maga életének és a szerves kapcsolat megérzésével és megértésével egyéni szolgálatát felajánlja és beleillessze a közös munkába. — Ellentmondásnak látszik, pedig nem az, hogy az ilyen *szolgálat szabaddá* teszi az egyént.

Erre a szabadságra vágyott, vágyik a nő is. Amint megértette, meg is kívánta.

Ez a természetes fejlődése a dolgoknak, az eszmék világának és a gyakorlati életnek ez az egymásra való kölcsönhatása, ez teremtette meg a *nőkérdést* és *nemcsak* a külső körülmények.

A nőkérdés? Mit értsünk rajta? Azt a *vágyódást*, hogyan *érvényesüljön* a nő a családban, társadalomban és a nemzeti életben?

Ne így mondjuk! Azt a *vágyódást, hogyan, miként szolgálja a nő tehetsége javával a családot, társadalmat, nemzetet.* Ez a nőkérdés.

Ki merné ennek a vágynak a jogosultságát megtagadni? Ki merné visszanyomni, elfojtani? Ha ember indította volna meg, könnyen meg lehetne állítani, de ki elég erős, hogy az örök

fejlődés nagy törvényeit megdöntse? Munkát kér a nő, fizikai szellemi és erkölcsi erejének megfelelő munkát. Nem azért, hogy érvényesüljön, hanem azért, hogy dolgozhassék, hogy jót tehessen.

Minden erős vágy bizonyos veszedelmet rejt magában, azt, hogy túlerőssé lesz és áldozatot követel. Igazuk van azoknak, akik a női lélek korszellem sugalmazta vágyát gondozni, irányítani, helyes mederbe terelni akarják. Igazuk van. Hálásak vagyunk érte. De nincs igazuk azoknak, akik meg nem értik, akik mosolyognak felette, vagy félnek tőle; akik csak az egyesek túlzása felett ítélkeznek és nem akarják meglátni az egész mozgalom törvényszerű fokról-fokra haladó fejlődését.

Ám a túlzást ily módon meg nem akadályozzák. Mindig lesznek olyanok, akik nem alázattal *szolgálni*, hanem érvényesülni; nem dolgozni, hanem uralkodni akarnak, akik könnyelműen és önzőn a korszellem túlkapásainak hódolnak és elfelejtik az *eszményt!*

De a mult minden egyes időszaka azt mutatja, hogy végül az *ideál* — a szeretet és szenvedés, gyöngédség, részvét és önfeláldozás dal és költészet és hit *szent szövetsége* — mindig diadalmaskodott a korszellem túlzása felett, hogy *jó sajátja a nőnek!*

Ebben bízzunk! Törekedjünk szívünk, lelkünk minden erejével, hogy a munkát, melyet a családi, a társadalmi, a nemzeti élet reánk bíz, *ideális lélekkel*, hittel, szeretettel végezzük, hogy a munkánk *értékével* hódítsunk magunknak *munkát*. Ne előlegképen követeljük az elismerést, és ne várjuk azt mint szerencsedíjat, hanem érdemeljük ki becsületes törekvéssel.

Alkalmazkodjunk a megváltozott időkhöz és higyjünk az *eszményben!*

Hallgassunk és értsük meg «Az ember tragédiájá»-ban az Úrnak szavát!

Mikor visszafogadja oltalmába a megtévedt és megtért embert és ez alázatos szívvel kérdi tőle:

«Óh én Uram! Ki fog fenntartani,
Hogy megmaradjak a helyes úton?»

Ezt feleli az Úr:

«Karod erős, szived emelkedett,
Végetlen a tér, mely munkára hív
S ha jól ügyelsz, egy szózat zeng feléd
Szüntelenül, mely visszaint s emel,
Csak azt kövesd. S ha tettdús életed
Zajában elnémúl az égi szó:
E gyönge nő tisztább lelkülete,
Az érdekek mocskától távolabb
Meghallja azt és szíverén keresztül
Költészetté fog és dallá szűrődni.
E két eszközzel álland oldaladnál,
Balsors s szerencse közt mind egyaránt,
Vigasztaló, mosolygó Genius!»

Ne feledjük, hogy az égi szónak megértését reánk, nőkre, bízta az Úr! Higyjünk a nő eszményi rendeltetésében! E véges életben érezzük meg a végtelent! az örökkévalóságot!

Budapest. *Berta Ilona.*

A HÁZTARTÁSI NÉPISKOLÁK.

(Második közlemény.)

Növendékeink nagy számánál fogva a gyakorlati háztartás (főzés, konyhai teendők), valamint többé-kevésbbé a kézimunka óráit is egyes, az osztályoktól külön álló csoportokba osztva látogatják a növendékek. Az előkészítő osztályosok az elméleti és gyakorlati háztartásban nem vesznek részt. Reájok nézve — hiányos előképzettségöknél fogva — sokkal fontosabb az, hogy elemi ismereteik gyarapodjanak, valamint a kézimunkához a későbbi fokokon szükséges ügyességet elsajátítsák. Ezek tehát írást, olvasást, számolást, éneket tanulnak heti 4, s a kötésben, harisnyafejelés és javításban gyakoroltatnak heti 2 órában. Leginkább ezeknél a növendékeknél tünik ki, mennyire szükséges a háztartási népiskoláknak felállítása és tovább fejlesztése a székesfőváros területén, mert szomorú statisztikai adataim vannak arra nézve, hogy az előkészítő osztály beírt növendékeinek legalább 50%-a még a kötőtűt sem tudta a kezébe fogni, nem hogy azzal harisnyát megkezdeni, folytatni, vagy megfejelni tudjon! Ennyit pedig még a legszerényebb körülmények között tengődő családanyától is meg lehet követelni!

Az I. osztályok növendékei a kézimunka óráira 2 csoportba osztattak, s közéjök soroztuk egyrészt az előkészítő osztálynak ama növendékeit, akik a kötés terén a kellő ügyességet már felmutatták s viszont a II. osztályosok közül azokat, akik az I. osztályban szükséges varrásnak elemeit még el nem sajátították. Egy-egy csoport hetenkint 2—2 órában nyer oktatást s öröm nézni, hogy lelkes és ügyszerető vezetés mellett a tisztán gyakorlati hasznú munkákat (különféle öltések, ráncolások, gomblyukvarrás,

fehérnemű javítás és foltozás stb.) mily remekül végzik. Még örvendetesebb a haladás és az előmenetel a II. osztályban, ahol már a fehérneműek készítése s ezzel kapcsolatban a szabásmintarajzolás, szabás, varrás, gépkezelés és gépvarrás van soron. Ide már az ügyesebb kezű s nagyobb készültségű leányokat osztottuk be tekintet nélkül az elméleti osztályokra.

Ez osztály névendékeinek tavalyi kézimunka-kiállításával a hozzáértők teljes elismerését sikerült kivívnunk, mert nem volt abban a szűkkeretű munkatárlatban egyetlenegy darab sem, mely ne viselte volna magán az igazi gyakorlatiasság jellegét. A pipere- és fényűzési munkák, valamint a haszon nélkül való s legfölebb a szemnek tetsző cifraságok a kiállításból teljesen száműzve valának. S hiszem és reménylem, hogy az ez évben tervezett munkakiállításunkkal még inkább be fogjuk bizonyítani azt, hogy a háztartási népiskolák a mindennapi élet szükségleteinek szolgálatában állanak s ezzel előbb-utóbb mégis sikerülni fog eloszlatnunk ama balhiedelmeket s elfogultságokat, miket ez intézménnyel szemben eléggé oktalanul táplálnak és terjesztenek.

A kézimunka-tanítást illetőleg a már említett szülői elfogultságon kívül különösen nagy akadállyal találkozunk egyes szülőknek nagy szegénységében. Bár a készített és készítendő munkák gyakorlati hasznát tekintve, még a legszegényebb családoktól is joggal elvárhatnánk némi anyagi áldozatot, a kézimunkákhoz szükségelt anyagot mégis csak igen kevesen szerzik meg önszántukból, vagy pedig nagyon is sok szóba, sok ösztökélésbe kerül, amíg nagy nehezen mégis megszerzik. Ezen a bajon — mely a haladásnak legnagyobb kerékkötője — úgy iparkodtam segiteni, hogy részint az iskolaszéket kértem fel az ily szegénysorsú leányok kézimunka-szükségleteinek a beszerzésére, részint pedig a székes főv. közoktatási ügyosztály vezetőségének engedelmét eszközöltem ki arra nézve, hogy az apróbb dologi kiadások födözésére utalványozni szokott hivatalos előlegnek bizonyos kis részét használhassam fel erre a célra. Igaz bár, hogy — a gazdasági elvek szigorú szemmel tartásával — a beszerzett enemű anyag nem dicsekedhetik valami nagyon a jó-

minőség előnyös tulajdonaival, mert pl. a 18—20 kr.-os siffon nagyon is silány minőségű kellék, de annak a célnak, hogy azon a növendékek a szálhúzást gyakorolhassák, avagy abból egy-egy gyermek-fehérneműt stb. megvarrjanak — tehát a tanítás tulajdonképen való céljának — elegendőképen megfelel.

A háztartás gyakorlati részének (főzés, sütés, mosás, vasalás, házi teendők stb.) tanításánál már sokkal érdekesebb jelenségekkel találkozhatunk. Háztartási iskolánk konyhája, éléstára s étkezőhelyiségének már az elhelyezése és berendezése is elég érdekes. Az elemi iskolai épület souterrainjében van az elhelyezve s tágas és eléggé világos előtér vezet ahhoz. E földalatti helyiségek egészségteleneknek épen nem mondhatók, mivel az épület régibb keletű lévén, falai tökéletesen szárazak; a helyiségek eléggé világosak, jól fűthetők s jól szellőztethetők. A konyhában, amely terjedelmével egyelőre még megfelel a követelményeknek, a szükséges konyhai berendezéseken kívül két középnagyságú tűzhely áll. A vele határos étkező helyiségnek összes bútorzata egy élelmiszer-szekrény, egy hosszú asztal 30—32 növendékre való hellyel, ugyanannyi ülőpad, egy hosszú fogas a felső ruhák elhelyezésére és egy fali tábla a napi étrend költségeinek részletes feljegyzésére. Éléstárunk polcai meglehetősen üresek már, mivel a télire elrakott élelmi cikkek nagyobbrészt már elfogytak s az újabbak elrakásának még nem érkezett el az ideje.

A gyakorlati háztartás óráin — a résztvevők nagy tömegénel fogva — 5 csoportba osztva jelennek meg a növendékek s a házi (konyhai) teendők intenziv módon való tanítása szempontjából az egyes csoportokban már így is bizonyos túlzsúfoltság tapasztalható. A gyakorlati háztartás óráit minden növendék köteles látogatni, kivételt csupán azok képeznek, akik részint orvosilag igazolják, hogy beteges, gyenge testi szervezetökre a konyhai teendők végzése (a gőz, esetleg füst stb.) ártalmasan hat, avagy azok az izraelita vallású növendékek, akiknek szülői kijelentik, hogy az iskolában végbemenő főzés módja ellenkezik a saját ritusuk szerint történő főzéssel.

A gyakorlati háztartási órák képét az alábbi rövid kimutatás tünteti fel legjobban:

Osztály:	csoport.	tanítási nap:	tanítási idő:	növendékek átlagos száma:
I.	*a)*	kedden	d. e. ½11—½12-ig	24
I.	*b)*	csütörtökön	« «	25
I.	*c)*	pénteken	« «	24
II.	*a)*	szerdán	« «	22
II.	*b)*	hétfőn	« «	20

E csoportok helyes és célszerű foglalkoztatása szempontjából a legfőbb teendőnk volt a helyes munkafelosztás. Ez pedig akként történik, hogy az egyes csoportvezető tanítónők már jó előre megállapítják és jegyzékbe veszik azon növendékeket, akik úgy a bevásárlásnál, mint a főzésnél, konyharuhák mosásánál, azok szárításánál, bemángorlásánál, a terítésnél és tálalásnál, valamint az edények elmosogatásánál s a konyha rendbehozatalánál segédkezni tartoznak. Így aztán zavar, összeütközés avagy tétlenkedés soha, vagy csak nagyritkán és legfölebb olyan esetekben fordul elő, amikor pl. valamelyik «soros» leány elmarad; ez a zavar is azonban csak pillanatnyi, amennyiben az összeállított helyettesítési táblázat elővétele azonnal megadja a kellő útbaigazítást s a munka megint tovább folyik rendes kerékvágásban.

A főelv, melyet a gyakorlati háztartási órák megtartásánál szemünk elé tűztünk, a *nevelés* szigorú elve. Arra törekszünk ugyanis, hogy a növendékekre ez órák alatt minden tekintetben nevelőleg hassunk, hogy megadjuk nekik és pótoltassuk velök mindazt, amit otthon jövendő családi életök boldoggá tétele céljából meg nem szerezhetnek, vagy megszerezni elmulasztanak; arra törekszünk, hogy növendékeink mindegyike megszokja az igazi háziasságot, megkedvelje a munkát, az egyszerűséget és szerénységet, leszokjék a finnyásságról; megtanúljon okosan gondolkodni, helyesen beosztani, mindent jól értékelni; hozzászokjék a szeretetteljes társas együttléthez, legyen béketűrő és szelid s illedelmesen kedélyes. Arra törekszünk — bár ebbeli

törekvésünk sok vesződséggel jár — hogy növendékeink minden tettökkel, minden mozdulatukkal elárulják, miszerint gondos és szerető vezetésünk egyesegyedül az ő jövendő boldogságuk megalapítására irányul s gyermeki hibáikat (a dölyföt, az elbizakodottságot, a kicsinylést, a könnyelműséget stb.) nem azért nyesegetjük, hogy éppen csak kritizáljunk, hanem, hogy őket ezáltal mind tökéletesebbé tegyük. S az igazságnak megfelelően örömmel iktatok ide nehány oly esetet, amelyekből már is kiviláglik, hogy kijelölt útunkon jó és biztos cél felé haladunk.

Egy anya pl. örömmel mondta el egy alkalommal az irodámban, hogy amióta leánya a háztartási népiskolába jár, egészen megváltozott, mert míg azelőtt otthon az ételekben csakúgy fitymált s válogatóskodott, most szó nélkül megeszik mindent, bármit tegyenek is eléje.

Egy másik anya pedig a fölött való örömének adott kifejezést, hogy azelőtt a leányát «kötéllel» sem lehetett otthon a mosogatáshoz fogni, újabban pedig nógatás nélkül, maga kínálkozik a szennyes edény eltakarítására s a konyhai teendők elvégzésére.

Hogy ez örvendetes javulásokért iskolánké a főérdem, ez tagadhatatlan.

De más irányban is nevelőleg iparkodunk hatni. Azt akarjuk, hogy kezeink és vezetésünk alól lehetőleg egytől-egyig *gyakorlatias* leányok kerüljenek ki, akik könnyen feltalálhassák magukat az élet súlyosabb körülményei között is, akik ne essenek mindjárt kétségbe, ha nem is mind arany, ami körülöttük fénylik: akik majdan a keveset is ok- és célszerűen tudják felhasználni, s akik leendő férjük szűkös keresményéből is édenné tudják varázsolni a szegényes családi kört, addig is pedig — legalább közvetett úton — javítólag hassanak azokra a sokszor nagyon is zilált és korhatag családi állapotokra, a melyek között élnek és felnövekszenek.

Annyi tény, hogy — míg eleinte a legfagyosabb közönynyel kellett megküzdenünk — most minden leány a legnagyobb örömmel siet a főzési órákra s ez órák alatt sokkal kevesebb a mulasztó, mint pl. a kézimunka-órák alatt. Örömmel hozza el

kiki — a nagyon szegényeket kivéve — ama 20 fillérkét is, amelyekből az aznapi ebéd költsége úgy, ahogy kikerül s örömmel várják és lesik: mi is lesz hát a legközelebbi ebéd? S a munka folyamán — úgy tapasztaltam — a legszomorúbb mindig az, aki a legkönnyebb vagy legkevesebb munkát kapja.

Ama 20 fillérekből, melyek az ebédhez való hozzájárulás címén befolynak, sokszor bizony alig lehet jóravaló, tisztességes ebédet főzni olyan csoport részére, amely 20—25 növendékből áll s akik közül 6—8-an nincsenek abban a helyzetben, hogy erre a célra annyit áldozhatnának. Mert tekintve a főzés tanításában a szem előtt tartott egyszerűség mellett elérendő változatosságot és sokféleséget, folyton-folyvást tésztaneműek nem lehetnek napirenden, váltakozva húsételeknek is kell az asztalra kerülniök. Már pedig tudvalevő, hogy manapság a husneműeknek túlságosan magas az áruk s az egyes csoportokban befolyó 3 kor. vagy 3·50 kor. pénzből 20—25 személy számára ebédet főzni a lehetetlenséggel határos vállalkozás. E lehetetlenséget azzal sikerült elhárítanom, hogy kérőlevelet bocsátottam ki a kerületbeli összes fűszerkereskedőkhöz, hentesek- és mészárosokhoz, természetben való adományok beküldésére szólítván fel őket. S kérő szavamnak különösen eleinte megvolt az a foganatja, hogy lisztet, darát, rizst, hüvelyesveteményeket, sót, fűszerféléket, tisztogatási kellékeket, cukrot, sőt egyideig húst is szép mennyiségben kapott iskolánk egyes nemesen gondolkodó cégtulajdonosoktól. Ezáltal lehetővé vált a heti étrendet oly változatossá, sőt némely esetben oly tartalmassá tennünk, hogy azzal a tanítási célt teljesen híven szolgáltattuk. Utóbb pedig, amikor a jótékony forrásaink megapadtak, a kívánatos egyensúly fenntartása végett az ú. n. hivatalos előlegnek bizonyos részét használtam fel a legszükségesebb és nehezen beszerezhető háztartási kellékek (zsír, hús, liszt, cukor) bevásárlására.

Háztartási iskolánk konyhájában, miként fentebb említém, két tűzhely mellett foglalkoznak a növendékek, még pedig akképen, hogy mindegyik tűzhely egy-egy kisebb családot gyűjt maga köré, s mindegyik család a megállapított étrend szerint külön-

külön edényekben ugyanazt a munkát végzi, ugyanazt az ebédet főzi. Mindegyik családnak ki van jelölve esetről-esetre a maga csoportvezetője (egy-egy ügyesebb és nyugodtabb természetű növendék, aki amellett eléggé megbízható is); ez ügyel a munka rendes elvégzésére, ügyel arra, hogy a rántás meg ne pörkölődjék, a forralandók ki ne fussanak, szóval, hogy az ételfélék a felügyeletet gyakorló tanítónő utasításai szerint mind jól elkészüljenek. Egy-egy tűzhely körül egyszerre 3—4 leány sürgölődhetik, a többit az egyéb konyhai teendők foglalják el; két gyúródeszkán tésztát gyúrnak, nyújtanak s metélnek, ami egyszerre négy leányt is foglalkoztathat, húst vagy szalonnát vagdalnak, mások takarítást, mosást, vasalást végeznek, felváltva fel-feljegyzik a mindennapi ebéd kellékeit s azok költségét, letörülgetik a tányérokat, poharakat s evőeszközöket, megterítik az asztalt, felszeletelik a kenyeret s mire mindezzel elkészülnek, elérkezik az ebéd ideje s a két család a tanítónővel együtt helyet foglal az étkezőasztal mellett s egy-egy ügyesebb leány tálalása után ebédhez látnak s közösen és jóízűen költik el, amit közösen és jó kedvvel megfőztek, sütöttek.

Némi tájékoztatásúl s ízelítőül — annak bizonyítására, hogy háztartási iskolánkban az ételfélék jó minőségére s megválasztására nagy gondot fordítunk — jónak látom ide iktatni az egyes főző-csoportok egy-egy étlapját úgy a tavalyi esztendőről, mint a folyó évről, miként azt étlapkönyvünkben feljegyezve találtam.

1902—1903. iskolai év.

I. osztály.

A főzés napja	Az ebéd megnevezése	Étkezők száma	Az ebéd költségei	A növendékek hozzájárulása
			(K. f.)	(K. f.)
1903 máj. 18.	Burgonya-leves csipetkével, barátfüle szilvaízzel	24	3·31	3·64
1903 jun. 18. (záró-ebéd)	Csontleves koczkatésztával, zöldborsófőzelék rántott borjúhússal, rizsfelfújt szilvaízzel	28	13·68	3·60

1903—1904. iskolai év.

I. osztály *a)* csoport.

1903 okt. 29.	Gulyásos hús, burgonya-sodralék zsemlyemorzsával	24	4·20	3·80
1904 ápr. 26.	Zöld borsóleves új burgonyával, túros palacsinta	21	3·70	3·30

I. osztály *b)* csoport.

1903 dec. 10.	Köményes leves metélttel, székely gulyás	30	6·34	5·00
1904 febr. 4.	Húsleves darásgaluskával, lencse-főzelék párolt marhahússal	22	4·40	3·40

I. osztály *c)* csoport.

1904 jan. 22.	Hagymaleves lebbencscsel, paradicsomos burgonya vagdalt hússal	20	2·66	3·60
1904 ápr. 8.	Hamis gulyás, laboda rántott zsemlyével és sertéssülttel	21	4·86	3·40

II. osztály *a)* csoport.

A főzés napja	Az ebéd megnevezése	Étkezők száma	Az ebéd költségei	A növendékek hozzájárulása
1093 sept. 28.	Gyökérleves metélttel, töltött paprika	20	2·06	3·30
1904 márc. 2.	Lencseleves debrecenivel, túrósrétes	21	2·14	3·40

II. osztály *b)* csoport.

1903 dec. 16.	Bableves füstölt hússal, diós és mákos patkó	17	3·77	3·—
1904 márc. 21.	Paradicsomos leves csipetkével, forgácsfánk fahéjas cukorral	17	4·72	2·60*

* A növendékek hozzájárulásánál mutatkozó hiányt részint egyes pénzadományokból, részint pedig a természetben kapott ajándékokból pótoltuk.

Meg kell itt jegyeznem, hogy a II. osztály növendéke az ideiglenes tanitástervben előírtakat nemcsak hogy megtartották, hanem annál még többet is végeztek, amennyiben pl. a rendszeres kenyérsütés nálunk napirenden van, sőt a szükséghez és lehetőséghez képest a III. osztály háztartási anyagába is belenyultak: a paradicsom-befőzést, szalonna-olvasztást, valamint a zöldségfélék betelelését nagy kedvvel és sikerrel gyakorlatilag űzték.

Szóval: mindenképen arra törekedtünk s azon fáradozunk, hogy a növendékek iskolánkban valóban hasznosan töltsék el az időt, ott minél több gyakorlati ügyességre tegyenek szert s hogy méltóképen oldjuk meg azt a fontos társadalmi feladatot, melyet e még kezdetleges stádiumában lévő új intézmény a címében hirdet: jó, ügyes, munkaszerető s okosan gazdálkodó anyákat s háziasszonyokat nevelni a magyar társadalomnak, amire manapság — senki sem tagadhatja — valóban nagy szükség van.

Meg fog-e ez az új intézmény a jövőben felelni nagyfontosságú missziójának, azt hiszem: lelkes és fáradhatatlan vezetés, valamint a hatóságok nagyobb érdeklődése s hathatósabb támogatása mellett, nagyon is! S mindaz az áldozat, melyet erre a rendeltetése tekintetében oly fontos népoktatási ágra a jövőben fordítani fognak, búsásan fogja visszaadni kamatait egyrészt a leánynevelés örvendetes felvirágozásában, másrészt a társadalom erkölcsi és anyagi javainak megizmosodásában.

S ennek létrejövetele, azt hiszem, minden igaz magyar hazafinak, minden derék honleánynak régtől fogva melengetett forró óhajtása!

Budapest. *Koncsek Lajos.*

A NŐK GYAKORLATI KÉPZÉSE.

Ma, midőn a nők gazdasági, ipari oktatását a legsürgősebb feladataink egyikének ismerjük, midőn a gazdasági irányú ismétlő leányiskoláinkat a papiron már meg is alkottuk, méltán leköthette figyelmemet egy érdekes füzetke.

A német alapossággal készült tanulmány címe: *Mädchenfortbildungsschulen* és tárgya az az előadás, melyet dr. Zwick Hermann, királyi iskolatanácsos, tartott a *Deutsche Gesellschaft für Verbreitung von Volksbildung in Berlin* közgyűlésén.

Abból a komoly, szilárd meggyőződésen alapuló elvből indul ki az előadó, hogy a népiskolát végzett 14—18 éves lányoknak feltétlenül szükségük van még továbbképző iskolákra, szükségük van rá minden társadalmi osztályban mind nevelési, mind gazdasági és társadalmi szempontból. Szükségük van rá nevelési szempontból azért, mert a leány 14 éves korában testi és lelki fejlődésének, gondolati, érzésbeli és képzeleti fogékonyságának tetőpontján van s tanítása most igazán döntő befolyást gyakorolhat rá. Megkívánják továbbá ezt a gazdasági viszonyok is, még pedig különösen nagy városokban, ipari középpontokban és a munkás népnél, mert itt újabban nemcsak a férfi dolgozik mindig egészen házon kívül, hanem gyakran a nő is s így lányaik nevelésével a szülők a legtöbb esetben nem foglalkozhatnak. Megkövetelik végre a socialis állapotok is, mert veszélyben forog a családi jólét a közép és felsőbb osztályokban is avval, hogy a gyakorlati tudományok nagy haladása még kisebb gazdaságban és háztartásban is sok elméleti ismeretet kiván (p. o. az állattenyésztés, gyümölcstermelés stb. terén) olyan ismereteket, melyeket a leányiskolák a legtöbb esetben elhanyagolnak.

Ezen elvekre támaszkodva, meghatározza ezután a továbbképző iskola gyakorlati célját s ezen belül két főtipusát, nevezetesen: 1. a háztartási iskolát (főzéssel, egészségtannal, neveléstannal stb.) és 2. az ipari s kereskedelmi szakiskolákat (női kézimunkával, rajzzal, könyvvezetéssel, levelezéssel stb.). Mindkét tipus főelőnyeit abban látja, hogy nemcsak az ideális nőies természetnek felelnek meg nagyon, hanem megfelelnek a praktikus egyéni és családi boldogulás követelményeinek is, mert akár a családi körében marad a leány vagy asszony, akár a kenyérkereseti pályára lép, mindkét esetben egyformán jó hasznát veheti ez ismereteknek.

Majd behatóan vázolja azt, ami eddig Németországban ezen a téren a kormány, a községek s a magánegyesületek gondosságából történt. 1901-ben ugyanis Poroszországban 603 (Berlinben magában 51) ilyen továbbképző leányiskola volt, még pedig 489 önálló és 114 más intézethez csatolt; közülök 86-ban tanítónőket is képeztek. Mindezen iskolák a szervezés részleteiben két nagy nehézség leküzdésére fordítottak különös gondot, arra t. i., hogy olyan legyen az egyes csoportok elkülönítése, hogy az erkölcsi felfogás alacsonyabb fokán állók ne gyakoroljanak káros hatást a jobbakra s hogy a háztartási, különösen a főzési gyakorlatok a nagyobb növendékszám mellett se legyenek csekély értékűek. Emellett törekedtek a felsőbb leányiskolákat is úgy befolyásolni, hogy ott is mindjobban tért foglaljanak a nevezett gyakorlati tárgyak. Ami pedig a növendékek számát illeti, mindezen tanfolyamokra 24.313 tanulót írtak ugyan be, de ugyanakkor 661.000 hasonlókorú leány volt «erwerbstätig», tehát még csak ezeket tekintve is, 27 közül csak egynek jutott ki az iskolai tanításból.

Ezek után, befejezésül, elkeseredetten tör ki, hogy mindaz, ami eddig történt a nők gyakorlati képzése érdekében, még mindig nagyon kevés, pedig bármennyire fontos is alkalmat nyujtani az egyes *hivatott* nőknek a magasabb szellemi kiképzésre, azért még ennél is fontosabb a szélesebb néprétegek iskolavégzett leányait segiteni női hivatásuknak jó előképzettségen alapuló

helyes betöltésében. Szerinte a 19. század szervezte, kifejlesztette és általánosította a népiskolai oktatást, *a 20. század feladata most már a továbbképző, első sorban a női továbbképző iskoláknak teljes általánosítása.*

Zwick gondolatmenetét követve, önkénytelenül eszembe jutott — de kinek is ne jutna eszébe?! — hogy hol vagyunk mi még attól is, amit ez a német iskolatanácsos tarthatatlan állapotnak nevez. Hol vagyunk még akkor is, ha tekintetbe vesszük, hogy a maga egészében iparunk sem olyan fejlett, mint a németeké! Mikor volna időszerű e gondolatokat hangoztatni, ha nem most, az új népiskolai törvény alkotása idején, hol kelthetnének ezek visszhangot? természetesen a mi viszonyainknak megfelelő visszhangot, sőt tevékeny mozgalmat, ha nem a Nemzeti Nőnevelésben, melynek köréből már többször hangzottak el hasonló felszólalások!

Ami nálunk általában a női kérdést illeti, mindnyájan látjuk és panaszoljuk lépten-nyomon, hogy mindig több és több, aránytalanul sok nő megy a tudományos pályákra, hogy különösen sok a tanítónő, az állásnélküli tanítónő s hogy már az egyetem filozofiai fakultását is ijesztően elözönlik a női tanárjelöltek. Panaszoljuk továbbá azt is, hogy sok, nagyon sok leány minden tehetség és hajlam nélkül szánja rá magát ezekre a pályákra. Az ilyen leánynak itt nem marad semmi ideje sem pihenésre és szórakozásra, sem a legcsekélyebb házi munkára s így elvesztvén életkedvét, egészségét, gyakorlati ügyességét még arról a reményről is le kell tennie, hogy maholnap derült feleség, türelmes anya és jó háziasszony válik majd belőle, pedig lehet, hogy eredetileg a természet gyakorlati ügyességgel bőven megáldotta épen azért, mert az elvontabb szellemi tehetséget nem adta meg neki.

Hogyan lehetne mindezen a bajon segíteni?! El kellene talán fojtani az önállóságra törekvő nőknek ezt a nagy mozgalmát? Elfojtani ezt nem lehet annál is kevésbbé, mert az ilyen törekvésnek most társadalmi viszonyaink épenséggel nem kedveznek, nem kedvez neki továbbá az a mindjobban kifejlődő női

erkölcsi öntudat sem, mely felháborodik az ellen, hogy a nő családjának anyagilag terhére legyen, vagy, hogy érzelmei függetlenségét bocsássa áruba anyagi biztosításáért. Ma már tisztában kell vele lennie mindenkinek, hogy a tudományos női pályák előre látható keserves kudarcai ellen csak más pályák megnyitásával lehet védekezni, még pedig a gyakorlati pályák szélesebb körű megnyitásával, melyekre azután rá lehet terelni mindazokat, akik mindenekelőtt a *szülők* meggyőződése, de azután a tanítók legjobb belátása szerint is arra valók.

Első sorban a női «továbbképző», illetve *ismétlő iskolák* kifejlesztése és gyakorlati iskolák megnyitása kellene nekünk! A gyakorlati pályáknak a megnyitása annál is áldásosabb volna, mert egyúttal más bajon is segítene. Ugyanis nap-nap mellett mindjobban fájlaljuk azt is, hogy sok ruha, kalap, dísztárgy jön külföldről és hogy tejkezelésünk, baromfitenyésztésünk, kertészetünk még mindig nem olyan fejlett, mint kedvező természeti viszonyaink ési ősi tradicióink mellett lehetne. Tehát iparunknak és gazdaságunknak épen azon ágaiban volna különösen több erőkifejtésre szükség, amely ágakban a speciális női egyéniség nagyon jól érvényesülhetne, ha megfelelő kiképzést nyerne. Ami pedig e kiképzést illeti, azt megadhatnák egyelőre a már meglevő iskolák is megfelelő tanfolyamokon úgy, mint egy-két helyen már teszik is. (Ugyanezen iskolák e kenyérkeresetre képző tanfolyamok némi felhasználásával könnyen pótolhatnának egy másik iskolai hiányt is. Vannak ugyanis olyan előkelő, jómódú úri családok, kik eltekintve minden egyébtől, csak művelt, körültekintő, képzett, úri házi kisasszonyt akarnak képezni leányaikból s ezért a felsőbb leányiskola után még egy vagy két évig taníttatni szeretnék rajzban, ruhavarrásban, nyelvekben, zongorában stb., stb. egyik ebben, másik abban, fakultative. Az ilyen szülők mindig többen lesznek, mentül kevésbbé lesz divat a leányt korán a «világba» vinni s ezek legtöbben, ha nem akarják leányaikat teljesen ismeretlen helyre, idegen környezetbe adni, kénytelenek őket otthon egyedül és drága pénzen taníttatni, holott régi iskolájuk ugyanezt mulatságosabban és olcsóbban végezhetné.)

Persze a legkitünőbb iskolák mellett is hátra van még a kenyérkeresetre szorult és praktikus pályákra képzett nők érvényesülésének a másik s épenséggel nem kevésbbé fontos feltétele: munkájuk kellő értékesítése. Ez pedig már igazán olyan kérdés, amit legjobban társadalmi. még pedig női társadalmi úton lehet megoldani; ez már az a tér, ahol sokat tehetnek egymásért a nők s ahol hiszem, hogy tennének is. «Pártoljuk a magyar ipart»-féle általános s a gyakorlati női hivatás szerény kis körétől meglehetősen távol eső elvont elvek helyett sokkal hatásosabb volna alkalomadtán az ilyen felszólítás: «Pártoljuk ezt a jó ismerősünket!» Különösen hatásos volna ez a felszólítás akkor, ha az a jó ismerős jól kiképezve olcsó és jó munkát végezne.

A nők gyakorlati kiképzése és a gyakorlati pályán működő nők pártolása két nagyon fontos kérdése egész nőmozgalmunknak, sőt bátran elmondhatjuk, hogy a két legfontosabb kérdése, mert hiszen amint láttuk, ma első sorban ezeknek a helyes megoldásától függ minden egyéb téren is a siker. Már pedig épen ezek a kérdések olyan természetűek, hogy helyes megoldást csak úgy nyerhetnek, a theoretikus panaszok a gyakorlatban csak úgy orvosolhatók, ha kölcsönösen támogatja egymást társadalom és hatóság, ha összefognak a leányiskolák vezetői, továbbá a szülők, a tanítók és a nőegyesületek is, szóval, ha mindenki, aki érdeklődik a nőnevelés iránt és tenni akar valamit az érdekében, egyelőre első sorban ebben az irányban tesz. A «Magyarországi Nőegyesületek Szövetségé»-nek beláthatatlan nagyságú és fontosságú tér kinálkozik itt a cselekvésre! Nálunk nem a «nők szavazati jogát» kell sürgetni. Gyakorlati munkára kell nevelni a nőt s munkájának értékesítésére kell segíteni. A nők gyakorlati nevelése a legszükségesebb socialis feladatunk!

Budapest. *Dr. Schmidt Mária.*

AZ EGYETEMI NŐHALLGATÓK ÉRDEKÉBEN.

Nagy örömmel fogadtuk annak idején a közoktatásügyi minister ama rendeletét, hogy Magyarországon a nők is látogathatják az egyetemeket s beiratkozhatnak úgy a bölcsészeti, valamint az orvosi fakultásra, sőt vizsgázhatnak is s férfitársaikkal egyenlő okleveleket és állásokat nyerhetnek. Oly kedvezmények ezek, miket külföldön sok helyütt még mai napig sem vittek keresztül. Új pályák nyíltak meg tehát a tanúlni akarók előtt s bővült a nyilvános élet terén működni akarók hatásköre.

Buzgó szülők azonnal fel is karolták a társadalom ez újabb vívmányát s leányaikkal gimnáziumot végeztettek, hogy annak idején ellátogathassanak az egyetemekre, hogy jövőjüket biztosítsák avagy szellemi látókörüket bővítsék.

Gimnáziumokról s gimnáziumi tanfolyamokról is gondoskodott annak idején az «Országos Nőképző Egyesület», illetve az állam s a székesfőváros egyaránt, s ha van itt-ott még javítani való némelyik tanfolyamnál, legnagyobbrészt megfelel a növendékek előképzettsége s az egyetemeken sikerrel folytathatják tanulmányaikat.

Jelenleg Magyarországon körülbelül 150 nő tanúl az egyetemeken. A számszerű eredmény — tekintve egyrészt az idő rövidségét, másrészt pedig az intézmény új voltát — nagyon kedvező; de a tanulási eredmény is igen jó, mert a hallgató nők többnyire nagy szorgalommal tanulnak; elvétve előfordulnak ugyan sikertelen vizsgálatok is, de az arányszám annyira csekély, hogy nem is érdemes felemlíteni. A tudomány terén való működésükről azonban természetesen még nem lehet szólani, mert

ehhez sokkal több idő szüséges s az eredményt csak évek múlva lehet majd megállapítani.

Az egyetemi nőhallgatókról igen sokat beszélnek, hol kedvező, hol kedvezőtlen dolgokat; rendesen azonban túlzott állításokkal megtoldva.

Igaz mindenesetre, hogy eddigelé is található már némelyiknél néhány kifogásolható dolog, melynek kiigazítása minél előbb kívánatos annál inkább, mert a feminizmus mozgalmának úgy is nagyon sok az ellensége s félő, hogy az előforduló hibák vagy hiányok alapján a nőhallgatókról általában kedvezőtlen ítéletet vonnak le.

E hibák okát kutatnunk kell, valamint azt is, hogy hogyan lehetne segíteni azokon.

A legtöbb hallgatónő 18—19 éves korában kerül az egyetemre, oly korban, midőn soknak jelleme még nem elég szilárd, nem nyugszik biztos alapon s támogatásra, útbaigazításra szorúl. Ehhez járúl, hogy sok nem lakhatik otthon, a szülők befolyása — mint azt az egyetemeken elzűllő fiúknál is láthatjuk — a távolból nem mindig elegendő, s így a leány jellemére s magaviseletére nem igen gyakorol kellő hatást. Némelyiknél a házi nevelés is igen fogyatékos, ami a modoron, a magaviseleten látszik meg leginkább. Éppen nem kedvező körülmény továbbá az, hogy sok magántanuló volt s így nem élvezte esetleg az iskola nevelő hatását sem. Talán nem is volt e hatás kellő, hisz a leánygimnáziumokban még férfiak tanítanak leginkább, s férfiben nem igen van meg nőkkel szemben az a finom, csekély dolgokra is kiterjedő megfigyelőképesség, mint a nőben s így sok dolgot, amelyet már korán kellene kiirtani a leány lelkéből, nem vesznek észre, tán fel sem tűnik nekik s így nem is gondolják, hogy idővel öreg hiba, jellembeli fogyatékosság fejlődhetik azokból. Nem ritka eset az sem, hogy a tanár, főkép ha maga is fiatalon tanít, 17—18 éves leányt, mintegy resteli őket hibáikra figyelmeztetni, avagy nem találja el a megrovás kellő hangját s talán ép ellenkezőjét éri el annak, amit akar. Azért igen ajánlatos, hogy leánygimnáziumokban — mint már nehánynál — a tanári kar

nemcsak férfiakból, hanem kellő képességgel bíró tapintatos nőkből is álljon.

A hallgatónők jellemének megszilárdulását, avagy, ahol szükséges, annak jó mederbe való terelését két úton vélem elérhetőnek: 1) *azok, kik nem tartózkodhatnak szüleiknél, lakjanak internátusokban*; 2. *alakítsanak az összes hallgatónők oly egyletet, mely nemcsak anyagi, hanem ethikai érdekeiket is védje.*

Az internatusokban való elhelyezkedés igen ajánlatos, nemcsak anyagi szempontból, hanem főkép azért, mert az ifjú leányok így felügyelet alatt is állanak, útbaigazítást nyerhetnének s nem éreznék magukat oly elhagyottnak, idegennek. Jelenleg csak egy ilyen internatus van, a «Wlassics collegium», hol azonban csak 10—12 növendék nyerhet fizetés avagy kedvezmény mellett otthont. (Budapest, IV., Zöldfa-utca).* Az internatusok igen áldásos működést fejthetnének ki, ha azok élén tapintatos, jellemes nő áll, kinek figyelme főkép a növendékek lelkére, jellemük fejlődésére irányúl, s ügyel továbbá azokra a kicsinységnek látszó dolgokra, melyekkel annyian ártanak maguknak. Ilyenek pl. a rendetlen vagy feltűnő ruhák viselése, a túldivatos fésülködés, hajfestés és más visszatetsző dolgok. Nem jellemhibák ugyan ezek, de azoknak látszanak és elkerülésök által igen sok megszólástól s kellemetlenségtől menthetik meg a hallgatónők magukat.

Azonban az internatusok figyelme csak az internatusok növendékeire terjedhet ki, pedig van még elég dolog, melynek szem előtt való tartása nagyon üdvös s melyet minden nőhallgatónak meg kell szívlelnie. Gyakran jó hatással volna egyeseket magaviseletbeli fogyatékosságaikra figyelmeztetni; egyetemen kívül esetleg nem is tűnik fel némely dolog annyira, de itt élesen, nem tetszően, bántóan rí ki. Így kifogásolható sokaknál az az órákig tartó sétálás a folyósón férfi kollegáikkal; a szükség ezt nem igazolja, hiszen már öt esztendeje, hogy az egyetem

* A Mária Dorothea Egylet által fentartott tanítók Otthona szintén nyitva áll a tanári pályára készülő egyetemi hallgatónők előtt. *Szerk.*

gazdasági hivatala gondoskodott a hallgatónők részére külön bebútorozott szobáról, hol üres óráikat tölthessék; oly kedvezmény ez, aminőt más egyetemeken a nők még nem nyertek. Megrovandó továbbá a feltűnő hangos beszéd s nevetgélés a folyósókon, mellyel nem egyszer zavarják az előadásokat annyira, hogy nehány tanár már kénytelen volt a hallgatónőket meginteni.

Nem kis mértékben árt a hallgatónőknek az a körülmény, hogy az egyetemen nem őrzik ellen, vajjon mindenki hallgatónő-e, aki ott ki s bejár s így e tekintetben történt is már és történhetik még sok visszaélés, és kellemetlen félreértés.

Szükségesnek tartom továbbá a kollegiálitás ápolását, mert jelenleg bizony az egyetemen tanuló leányok alig ismerik egymást; a közelebbi ismeretség pedig tán nem egyszer emelné a kölcsönös becsülést, az egymás megértését, az egymásra való üdvös hatást.

Ezért igen szükséges volna, ha az egyetemi nőhallgatók, mihelyest egyetemi polgárokká lesznek, egy általuk alapított egyletbe lépnének, melynek célja a kollegialitás ápolása, egymás szellemi s anyagi támogatása s — ha szükséges — egymás ellenőrzése is volna. Kevés anyagi áldozattal lehetne ezt elérni s pengették ez eszmét már mások is. Félreértés elkerülése végett megjegyzem, hogy ez indítvány által nem a hiúságtól fénylő u. n. egyleti életre akarom a tanuló nőket terelni, mert nagyon is jól todom, hogy komolyan tanuló leánynak erre igazán nincs ideje, hanem oly egyleti életet értek, mely nem időrabló, s amellett érdekeiket előmozdítaná. Az egylet vezető közegei pedig vagy a nem közvetlen vizsga előtt álló hallgatónőkből, vagy a már végzett s a fővárosban tartózkodó tanárnők, orvosnők sorából kerülne ki.

A kollegiálitás ápolása mellett szép feladatot teljesítene az egylet, ha a hallgatónők anyagi helyzetén könnyítene. Mert bizony igen sok szegény van köztük, kik kenyérkeresetre vannak még tanuló korukban utalva s évről-évre halasztják vizsgálataikat, mert a sok óraadás miatt nem érnek rá tanulni.

Az «Iskolatársak szövetkezete» e téren is sokat tett ugyan már, de csak olyanokat támogathatnak, kik a zöldfa-utcai gimnáziumban végzik tanulmányaikat.

Szükségesnek tartom újra felemlíteni, hogy az egyletnek feladatai közé tartozna a magaviselet ellenőrzése is, hogy a hallgatónők jogosult tekintélye emelkednék. Segítségükre volna e tekintetben a miniszter ama rendelete, hogy csak esetről-esetre, folyamodás alapján engedi meg a nők beiratkozását az egyetemre s ezt üdvös volna olyanformán módosítani, hogy az előforduló helytelen magatartásnál az illetőnek a további beiratkozását megnehezítsék.

Sajnos, de különösen a tanári pályára lépő egyeseknél aggodalommal gondolhatni arra, hogy a diplomák osztogatásánál csak a szellemi képességet nézik s nem azt, vajjon hogyan nevel majd az illető példája, egyénisége által? Pedig ne felejtsük Calasautius ama sok igazságot tartalmazó mondását:

«Amilyen a tanító, olyan az általa nevelt ifjúság».

Ki kell szonban emelnünk, hogy a hallgatónők túlnyomó része komolyan tanul, szilárd jellemmel látott a munkához. Ezek nem kerülnek semmi fáradságot, buzgóságukban nem egyszer nélkülözik ama örömöket, melyeket más fiatal leány élvez, kik szorgalmuk s magaviseletük által már is poziciót alkottak maguknak, kiknek munkáját tanáraik s kollegáik egyaránt elismerik s kiknek fáradozásait maholnap a megérdemelt szép siker fogja koronázni.

Ép ezek érdekében volna üdvös, ha a fent említett reformok életbe lépnének, hogy tisztelettel hajoljon meg mindenki a s tanuló nők előtt.

Budapest. *Relkovic Davorka.*

A BUKARESTI FŐZŐ- ÉS HÁZTARTÁSI ISKOLÁK.

Románia jelenlegi kultuszminisztere: Sipru C. *Haret*, bámulatos tevékenységet fejt ki a királyság elmaradt iskolaügyeinek minden irányban való fejlesztése és fokozása körül. A nőnevelést különös gonddal reformálja s legutóbb addig is, mig a tervbe vett külön *női kereskedelmi iskolát* megnyithatná, épen a folyó 1903/4-re bucaresti elsőfokú állami felsőbb leányiskolánál is életbeléptette azt az *egyéves kereskedelmi tanfolyamot*, mely a felsőbb leányiskola V. osztályaival kombináltan *1892/3-ban a jassii hasonrangú állami felsőbb leányiskolánál* oly kedvezőnek bizonyult, hogy az V. osztálynak többsége arra iratkozott be.

Már előbb, 1901-ben törvényhozásilag szervezé az *iparoktatást* s ez alapon több *ipariskolákat* létesített, melyről külön kivánok majd megemlékezni. Ez alkalommal a *főző- és háztartási intézeteket* kivánom különösebben kiemelni, amelyek által a középosztálynak tékozlási hajlamait korlátozva, nemcsak takarékossági hajlamot, de egyúttal nemzeti érzését is fokozni óhajtja. Két irányban indult meg a munkálat. Először az előkelő családoknál, idáig jobbára külföldiekből kikerült háztartásvezetőnőket, bonneokat képző iskolát létesített s azután a háziasszonyok, gazdasszonyok iskoláját teremté meg. Az első főzőiskolát az «*Asilui Elena Donna*» árvaházzal kapcsolatosan nyitották meg kizárólag bennlakó, tehát árvanövendékek számára. 1902 decemberben már szervezeti szabályzatot is nyert ez az új alkotás. A tanfolyam négy éves s elemi iskolával kezdődő, azonban ama növendékeit helyezik ide, akik kétszeri ismétlésre valának utasítva s magasabb kiképeztetésre tehetséghiányból vagy viseletük-

nél fogva nem alkalmasak. Az első két évben a falusi háztartás kellékeit, az egyszerű hazai konyha gyakorlatát, a felszolgálás, házi munkálkodás követelményeit sajátítják el. Az utolsó két évben a nagyobb háztartásban előforduló francia és német konyha körül is gyakorlati tájékozódást szereznek. A 14 évnél ifjabb növendékek előkészítő osztályt képeznek. A tulajdonképeni tanfolyamot a 14 évnél idősebbek látogatják s ezek számára megfelelő konyha- és mosókonyha-berendezés útján biztosítják a gyakorlati ismereteket.

A végzett növendékek háztartásvezetőnők, bonneok, falusi gazdaságokban kulcsárnők gyanánt érvényesülnek, sőt a romániai nagyszámú gazdag és előkelő családok cselédségében nyernek alkalmazást. Az 1903. évig csupán 30 volt a növendékek száma. 1903-ban már 40-re emelkedett, annak jeléül, hogy az új intézmény bevált, s neveltjei tisztességes megélhetésre számíthatnak.

Ezt a bizonyos mértékig *cselédképzőnek* nevezhető főzőiskolát követte 1892 szeptemberjén a jobb módú középosztály s főleg a falusi úrirend *háztartási iskolája*, melyet ugyancsak az «*Asiliu Eleonora Donna*» intézettel kapcsolatosan szervezett *Haret* miniszter bejáró 14—17 éves növendékek számára azzal a célzattal, hogy ott mindjárt elsajátíthassák, amire egy ügyes háziasszonynak, módosabb úrinőnek a ház vezetése és rendbentartása körül szüksége lehet. Csakis belföldi növendéket vesznek fel havi 4 frank díjjal a 2 éves tanfolyamra, mely három dolgozóhelyiséggel van felszerelve, ú. m.: 1. szabó és varróműhely; 2. egyszerű és finomabb konyha; 3. mosó-, vasaló-intézet hétköznapi és fényűzési ruhákra. Mellékesen a konyha- és műkertészetet is tanítják. A növendékek háromhetenkint kötelesek az egyes gyakorlatokban felváltva részt venni és pedig októbertől márciusig délelőtt 8—12, márciustól októberig $^1/_2$8—$^1/_2$12-ig. Délután 2—4-ig az igazgatónő előadásokat tart a háztartástan, egészségtan, házi levelezés, könyvvitel köréből s idevonatkozó írásbeli gyakorlatokat, fogalmazásokat végeznek, vagy megfelelő olvasmányokból okulnak. Az első évesek hetenkint legalább 10,

a másodévesek hetenkint 5 ilyen tanítási órában részesülnek. Beiratkozás augusztus 25-től szeptember 5-ig eszközölhető s legfeljebb 60 növendéket vesznek fel a két tanfolyamra. A tanév szeptember—junius tart, szombat délután nincs tanítás s az alsófokú iskolákra megszabott iskolai szünetek érvényesek.

Már csak a gyakorlat kedvéért is együtt ebédelnek a növendékek a kijelölt sorosok által készített ételekből s ezért az az első évfolyamon 30, a másodikon 40 frank havi dij fizetendő. Az intézet kiegészültével tehát a következő évre egy női restaurantot tervez a miniszter, egyetemi hallgatók, tanitónők, posta-, táviró-hivatalnoknők részére, hogy a konyha mellett az asztali szolgálatban, terítésben és ételkiosztásban is gyakorlatot szerezzenek a növendékek.

Az intézet személyzetéből az igazgatónő bennlakó, a konyhai és egyéb művezetők künnlakók. A növendékek az irodákban, munkahelyeken, szertárakban stb. csoportonként beosztva segédkeznek és munkálkodnak. Igazolatlan óramulasztásokat kizárással fenyítnek. Büntetési fokozatok: 1. megintés négy szem között; 2. növendékek előtt; 3. szülők értesítése; 4. rövid időre; 5. vagy végleges kizáratás; utóbbi a miniszter helybenhagyásával nyer megerősítést s a hivatalos lapban is közzététetik. A munkavezetők 5 perccel a tanítás kezdete előtt tartoznak elfoglalni helyüket és sajátkezüleg bejegyezik napi elfoglaltságukat. Az évi vizsgarendet az igazgatónő a gondnoksággal előre megállapítja és junius 10—20 közt tartja meg. Junius 23-án munkakiállítással, jutalomosztással tartják az évzáró ünnepet. Azon végzett növendék, aki a gyakorlatokból legalább 7, az elméletből legalább 6-ost érdemelt ki, képesítő oklevelet nyer. Az osztályozási jegyek t. i. 1—10-ig haladnak; 1 a legrosszabb, 10 a legjobb, s így a minősítés szigorúbb, mint a középiskoláké, hol 5 a haladás maximuma. Az itt bemutatott háztartási iskolával a nemzeti érzést is erősen kultiválják s a növendékek román nemzeti viseletben jelennek meg legtöbbször.

Téglás Gábor.

AZ OLVASMÁNY, MINT A NEVELÉS ESZKÖZE.

A magyar gyermek- és ifjúsági irodalom az utolsó években szép fejlődésnek indúlt s nem kell már idegen irodalomhoz fordulnunk és azt fordításban gyermekeink kezébe adnunk, ha szellemüket, szívüket, lelküket nevelni akarjuk jó ifjúsági iratok által.

De még nem minden ifjúsági irat felel meg magasztos céljának, azért igyekszem itt kifejteni, melyen ifjúsági iratoktól várhatunk kedvező nevelő hatást.

A *gyermekirodalomban* már sok kivánni valóra találunk, ha jól akarunk választani. Értem itt a képeskönyveket, melyeket a legzsengébb korú gyermek kezébe adunk 4—8 éves koráig.

E téren, néhány helyes irányú folyóiraton kívül: «Az én ujságom» stb., tudtommal alig birunk valami értékesebb termékkel, amennyiben az, a mivel birunk ritkán *mulattat* és *nevel* egyszersmind. Vagy nagyon is sok az oktatás benne és így fárasztólag hat a gyermeki kedélyre, vagy merő mese, mely a gyermek képzelő tehetségét fölizgatja s reá testileg, lelkileg károsan hat.

A gyermekkönyvnek feladata az, hogy a gyermeket mulattassa és a jóra serkentse, de egyszersmind hibáiról is leszoktassa. Formája a mese, elbeszélés.

E kis elbeszélések tárgyai legyenek: A gyermeki szeretet, a szerénység, a jószívüség, a könyörületesség, a háladatosság, a szolgálatkészség stb., továbbá: a dacosság, hiuság, kegyetlenség, összeférhetetlenség, irigység, nyalánkság, hazugság, türelmetlenség, kiváncsiság és más efféle.

Mind ezen tulajdonokról a gyermek felfogásához mérten, könnyű irályban, élénken kell beszélni és a jutalomkiosztásnál, mint a büntetésnél szeretettel párosult következetességgel eljárni.

Ha a kis fogékony gyermek kedélyvilágába leereszkedik az elbeszélő, akkor érdekkel hallgatják meg az «igaz történeteket», melyeket a mindennapi életből kell meríteni és akkor az író célját éri: javítólag, nemesítőleg hat kis híveire.

A *leányok* számára írt könyvek nevelő hatása még fontosabb.

A leánykák helyes irányú nevelését igen megnehezíti a szülők, főkép az anyák elfogultsága, hiusága. A szülők többnyire tulságos elnézők gyermekeik hibáival szemben és a szigorúbb nevelőket vádolják elfogultsággal, talán igaztalansággal is. Még nagyobb hiba, hogy hiuságból erején túl igyekszik a szülő mindent megszerezni leányának, a mivel más, vagyonosabb gyermekek bírnak, csakhogy leányát valahogy «le ne nézzék».

Ez ellen kellene harcra kelni az ifjúsági irodalomnak, hogy a mai házi nevelésnek e rettentő hibáját ellensulyozzuk.

A növendék lányok olvasmányaival nézetem szerint főkép négy tulajdont kell fejlesztenünk, ápolnunk fogékony szívökben, hogy boldogulhassanak az életben: a *kedélyt*, az *igazságérzetet*, a *szerénységet* és a *türelmet*.

Ezen tulajdonok nélkül a nő nem *boldogulhat* és nem *boldogíthat*, ezek nélkül élete eltévesztett. A *kedély* fejlesztésnél ápoljuk először is a vallásosságot. Alkalmas elbeszélésben fejtsük ki az ima áldását az élet minden eseteiben. Nem a betanult imák elmondását értve ez alatt, hanem a szív megnyilatkozását, midőn hálát rebeg Istenének jótéteményeiért, midőn betegségekben vagy más bajoknál bizalommal fordul a Mindenhatóhoz, tőle vár enyhülést, megváltást. A *vallásos nő* vértezve van az élet fájdalmai ellen. Fejlesszük továbbá a fiatal leány lelkében a *szeretetet* azok iránt, kik nevelik.

Ezen a téren vétkezik legtöbbet az ifjúsági irodalom. Hány olyan könyvet olvastam már, mely valamely eseményt a fiatal leány életéből igen érdekfeszítően, kedvesen ád elő, a leány-

világot híven ábrázolja, de aki az elbeszélésben a hősnőnek keserüséget, kellemetlenséget okoz, az vagy mostohaanya, vagy valami öreges gúnytárgy gyanánt bemutatott nevelőnő, ritkább esetben nagynéni, kik igazságtalanul, szeretetnélkülien benyulnak a hősnő életébe.

Úgyis eleget vétkezik ezen a téren a gyermek környezete és a közvélemény: miért ez elfogultságot még irodalmilag is növeszteni?

Igen kevés könyvet olvastam még, ahol a gyermekekkel megértetik azt, hogy nagy önmegtagadás kell ahhoz, hogy valaki vállalkozzék mostoha anyává lenni és hogy a gyermek azon nő iránt, ki anyját pótolva, szeretettel ápolni és nevelni akarja, hálával tartozik akár mostoha anya legyen az, akár tanítónő, vagy nevelőnő. Sokkal érdekesebb a történet, ha az író a leánykát «martyrrá» avatja.

Azért a legtöbb leány elfogultsággal fogadja a mostoha anyát, elfogultsággal lép az iskolába vagy nevelőintézetbe is és megnehezíti a nevelőnek a helyzetét mindaddig, míg végre észre nem veszi, ha nem nagyon felszínes, hogy a nevelőnő minden örömében, bánatában résztvesz és szeretettel támogatja mindenkor.

Akkor aztán lassanként a legridegebb kedély is átalakul; ezen átalakulást azonban nagyban elősegíthetnők célszerű olvasmányok által.

A kedélyfejlesztésre igen jó eszköz az *ifjúsági színműirodalom* is, ha a helyes irányt eltalálja. Mindamellett, hogy sok paedagogus ellene szól, tapasztalásból tudom, hogy a gyermeki szívre, lelki tulajdonaira legjobban lehet színdarabok olvasása és előadása által hatni.

Nem értek itt oly színdarabokat, melyek üres látványosságot nyujtanak, vagy olyanokat, amilyen sajnos, a gyermekszínirodalom még sok terméke, mely üres, unalmas fecsegésből áll, vagy ahol egyes nemes érzelmeket: felebaráti szeretetet, hazafiságot stb. természetellenes módon ráerőszakolnak a gyermekre, de semmi melegséget nem tudnak azáltal ébreszteni

bennök; de értem az alatt oly színdarabok irását, melyek valamely episodot a gyermekvilágból, a mindennapi életből mulattatóan és oktatólag nyújtanak a fiatal kedélynek, melyben cselekvőleg megösmeri saját és társnői hibáit és jó oldalait és nemes, szép cselekedetekre buzdúl.

Ily színdarabok tárgyai legyenek: gyermeki szeretet, felebaráti szeretet, önzetlen barátság, jótékonyság, rangkórság elleni küzdelem, intés engedelmességre, intés arra, hogy ne mondjunk ítéletet olyanok fölött, kiket nem ismerünk stb.

Sokkal jobban értenek azonban a nők ilyen, leányoknak való színdarabok irásához mint a férfiak, mert ezek a fiatal leány kedélyvilágába nem tudnak úgy behatni és például jeles színműirónk egyike is, a gyermekszínirodalom terén igen gyenge tendenciával bíró művekkel bővíti irodalmunkat.

Fejlesszük továbbá az olvasmányok által a fiatal leány *igazságérzetét*. Csak azon nő lehet *önérzetes*, ki a legcsekélyebb dolgokban is *igaz*.

Nem lehet eléggé figyelmükbe ajánlani a nevelőknek az igazságérzet ápolását, mert fájdalom, sok gyermek lépi át az iskola küszöbét, kinél e szép tulajdon épen nincs eléggé kifejlődve, mert otthon nem szoktatták rá.

Itt az ifjúsági irodalom sokat segíthet, ha nemes példákat mutat fel, hol az igazság győz; ha a szúnyadó önérzetet ápolja, ha a gyermeket igazságosan gondolkozni és ítélni megtanítja és az által megszeretteti vele magát az igazságot.

Hisz a legdrágább kincs, melyet a gyermeknek rögös életútjára csalhatunk, ezen igazságérzet, mert: «Az igazság olyan, mint a sas, a napba tekint és nem veszti szeme fényét».

A harmadik tulajdon, melyet irodalmilag is ápolnunk kell a leány szivében: *a szerénység*.

Megvallom, a mai korszellemmel szemben nehéz feladat a növendék leánykák szivében a szerénységet teljes virágzásra fejleszteni. A mulatás, az élvezet utáni vágy már korán ébred lelkükben, sokszor épen a gyenge szülők fejlesztik azt, kik vak szeretetökben minden feleslegessel elárasztják, semmi kiván-

ságukat meg nem tagadják és az által a nagyravágyás, az elégedetlenség csiráját vetik el gyermekeik szívében.

Az irodalom feladata, hogy a tanító, a nevelő munkáját könnyítse az által, hogy nemes példákban tanítsa a fiatal leányokat egymás iránti figyelemre, szolgálatkészségre, háladatos érzetre a legkisebb kedvezmény élvezeténél is és hogy irigység, elkeseredés nélkül nézzék azt, ha társnőit a gondviselés több földi javakkal ajándékozta meg, mint őket.

Ha sikerült a fiatal leányt erre tanítani, akkor lelkét nem fogják a szocialista és kommunista eszmék megmérgezni, de önmegtagadással fogja folytatni életútját, szerényen megmarad megjelölt körében, még ha önálló életpályát is kell választania, megmarad szelíd, odaadó, áldozatkész nőnek.

Hogy azonban azzá lehessen minden tekintetben, ápoljuk lelkében a *türelmet* is. Ha kedélyes, szellemes elbeszélésekben a fiatal leányt korán rendre, pontosságra szoktatjuk, ha arra tanítjuk, hogy társnői hibáit szeretettel, türelemmel itélje meg, akkor nagy korában sem fogja magát boldogtalannak érezni.

A türelem szüli a megadást, az alázatosságot, a türelem teszi a nő működését áldásossá a betegágynál úgy, mint az oktatásnál és a nevelésnél, könnyíti a munkát, elviselhetővé teszi a szenvedést. De finom kedély, igazságérzet, szerénység, türelem csak a mélyen gyökerező szeretetnek lehet kifolyása, azért ápoljuk mindenek előtt azt a gyermek, a fiatal leány, a nő szívében, mert:

«Hogy mi a nőnek igaz hivatása?
Hogy mi a fény, mi ösvényén vezet?
E fénysugárnak nincs e földön mása,
E hivatás: az édes szeretet.»

Ha már az iskolába járó leányok olvasmányaira nagy gondot kell fordítanunk, még nagyobbat igényelnek a sérdülő leányok, a fiatal nők olvasmányai, a midőn azok az iskolát elhagyva, az életbe lépnek. Nézetem szerint a mai kor nőnevelésének is az a legfőbb célja, hogy családi életre nevelje a nőt, hogy az a társadalom bármelyik fokán álljon, férjét *megértse s meltó legyen hozzá.*

A fiatal leánynál az iskolaévek elmultával az irodalom van hivatva, az iskolában ápolt szép, nemes eszméket tovább fejleszteni. Tanítsuk őt nemes példák által arra, hogy tudjon önfeláldozó, önmegtagadó is lenni; ne lépjen az életbe tele akaratossággal, nagy igényekkel, követelésekkel, hanem gyöngédséggel, munkaszeretettel, szerénységgel. Ezért az olvasmányokkal is ápoljuk, nemesítsük érzelemvilágát, tanítsuk nemesen cselekedni, fenkölten gondolkozni.

Ha ezt helyes irányú olvasmányokkal elérjük, akkor a nő férjének leghívebb támasza, gyermekének legjobb nevelője lesz, lelkesülni fog a társadalom nagy céljaiért, azonban csak «nőhivatása megjelölt körében»: a jótékonyság, a könyörületesség terén s akkor szent lesz előtte nemcsak kicsiny otthona, de nagy «hazája» is.

A haza iránti szeretetét nem az által fogja kimutatni, hogy disputál a férfiakkal politikai kérdések fölött, mi nem a nőknek való, mivel sokkal kevesebbb idő áll rendelkezésünkre, semhogy a politika finom szálait követhetnők, hanem meg fogja értetni egykoron gyermekeivel, hogy idegen földre ne kivánkozzanak «jobb hazát» keresni, hogy: «itt élniök halniok kell»; lelke le fog borulni hazánk nagyjai előtt és áhitatos tisztelettel, önérzetes büszkeséggel fog gyermekeinek azokról beszélni s így lesz «szent előtte mindig a haza!»

És mert ez irányt követi, felemlítem még, hogy növendék leányok számára helyes irányú folyóiratnak tartom a «Magyar Lányokat» és «Lányok Lapját», melyet haszonnal, élvezettel olvasnak még serdülő korukban is. Nagyon fontos követelmény a nevelőkkel és szülőkkel szemben, hogy ne adjanak sohasem fiatal leány kezébe oly könyvet, melyet nem ösmernek. Óvjuk meg az ifjú lelket attól, hogy becsempészett regények által nevelési rendszerünk halomra döntessék, őrködjünk mindenkor *szeretettel*, odaadással lelki, szellemi világok fölött, mert a rossz könyv ép annyi kárt okozhat, mint amennyi áldást fakaszt az ifjú lélekben a nemes irányú magvas olvasmány.

Lőcsén. *Lőcsei Emma.*

NŐNEVELÉSI SZEMLE.

Király Ő Felsége a tanítók között. Király Ő Felsége junius 6-án meglátogatta a tanítók Ferenc József-házát, s megtekintette a tanítók fiainak ott elhelyezett főiskolai internátusát. A király fogadására megjelentek: Berzeviczy Albert vallás- és közoktatásügyi miniszter, Zsilinszky Mihály államtitkár, Molnár Viktor miniszteri tanácsos, Halász Ferenc és Tóth Lajos miniszteri osztálytanácsosok; az Eötvös-alap részéről Ujváry Béla kir. tanácsos vezetése alatt Göőz József dr. és Trajtler Károly alelnökök, Józsa Mihály gondnok és a felügyelő-bizottság, valamint a választmány tagjai, azonkívül Teleki Sándor gróf miniszteri biztos. Ő Felsége megérkezése után az I. emeleten levő díszterembe ment, ahol Berzeviczy Albert vallás- és közoktatásügyi miniszter ezzel a beszéddel fogadta:

«Felséges császár és apostoli király!

Legkegyelmesebb Urunk!

Mély hódolattal üdvözlöm felségedet a magyar tanítók házában, a magyar tanítók nevében!

Magyarország tanítói hálatelt szívvel fegadják felségednek azt a legkegyelmesebb elhatározását, mely szerint a jótékony intézet szervezésekor megengedni méltóztatott, hogy az felséged legmagasabb nevéről neveztessék el és hálájukat tetézi a mai nap nagy, örvendetes eseménye: Magyarország dicső királyának megjelenése a magyar nemzet tanítóinak szerény hajlékában!

Üdv felségednek, ki fejedelmi súlyos gondjai között megemlékezett a nemzeti művelődés napszámosainak erről a féltő szeretettel őrzött s gyermekeik nevelésének szentelt intézményéről, újabb jelét adván ezzel annak, hogy a tanítók ama humánus törekvése, mely ezt az intézetet létrehozta és királyunk nevével diszítette, felséged legmagasabb pártfogását birja.

Legyen meggyőződve, felség, hogy a magyar tanítók mélyen át vannak hatva annak tudatától, hogy felséges urunk és királyunk jóindulatát azzal érdemlik ki legbiztosabban, ha mint szabad polgárok, mint hazafiak és mint a nép nevelői minden körben és minden térben, de legkivált a jövő nemzedék nevelésében a trón és haza iránti elválaszthatatlan hűség, a magyar nemzeti érzület, a vallásos és erkölcsös műveltség s a munkás kötelességteljesítés szellemét hirdetik és terjesztik tanításukkal, példájukkal és egész életükkel.

E tudat kifejezése legyen fogadalom egyúttal, melynek hű teljesítésében fog a magyar tanítóság egyesülni a polgári és emberi

erények legnemesebb példájával, a legelső magyar emberrel: a királylyal, kinek drága életét a Mindenható áldja meg és tartsa meg sokáig!» (Lelkesült éljenzés.)

A miniszter üdvözlő beszédére a király így válaszolt:

«Teljes elismeréssel vagyok a magyar tanítók ama humánus törekvése iránt, mely az állam támogatásával ezen jótékony intézetet létrehozta, s ezt jóindulatom és pártfogásomról ezen alkalommal is biztosítom.

Ismerem a tanítók nehéz helyzetét és fontos, magasztos feladatait s uralkodói gondjaim közé számítom annak az ország anyagi erejéhez mért javítását, illetőleg feladatuk teljesítésének előmozdítását, azonban viszont elvárom a tanítóktól, hogy az ifjúságot Isten, király és a haza iránti hűség és kötelességteljesítés szellemében neveljék s magukat a kötelességteljesítés útján soha senki és semmiféle befolyás által eltántorítani ne hagyják!»

Lelkes éljenzés hangzott fel e szavak után, mire a miniszter bemutatta ő felségének Zsilinszky Mihály államtitkárt, Molnár Viktor miniszteri tanácsost, Halász Ferenc osztálytanácsost, Teleki Sándor gróf miniszteri biztost, Ujváry Béla elnököt és Józsa Mihály gondnokot.

Ő felsége erre megkezdte az első emeleten levő helyiségek megtekintését; megnézte a hálótermeket, a társalgó- és a vendégszobákat. Innen ő felsége az udvarra ment, ahol a király szobra körül csoportosult intézeti ifjuság riadó éljennel fegadta, amit a felség katonás köszöntéssel, barátságosan fogadott. Ő felsége itt megtekintette az ebédlőtermet, majd a földszinti fogadóterembe ment, ahol a látogatókönyvbe beirta nevét.

A szemle alatt ő felsége élénken tudakozódott az intézet viszonyairól és megelégedéssel fogadta a kapott felvilágosításokat; örömmel töltötte el, hogy az intézet tagjai, akik kizárólag főiskolai hallgatók, szorgalom és magaviselet tekintetében semmi kifogás alá nem esnek. A díszteremben egybegyűlt választmányi tagokat meglátva, azt tudakolta, vajjon mindnyájan budapesti tanítók-e; az igenlő válasz után feléjük fordult e szavakkal: «Uraim, valóban szép intézetet létesítettek.»

Ő felsége mintegy fél óra hosszat időzött a Tanítók Házában s távozásakor a közönség lelkesen megéljenezte.

A távozó minisztert az Eötvös-alap tisztikara és az ifjúság, nemkülönben a nagyszámú közönség szintén élénken megéljenezte és kijutott az ovációból Zsilinszky Mihály államtitkárnak, Molnár Viktor miniszteri tanácsosnak és Halász Ferenc osztálytanácsosnak is.

*

A Trefort-szobor leleplezése. Trefort Ágostonnak, Magyarország egykori közoktatásügyi miniszterének, a felsőbb leányiskolák és felsőbb tanitónőképzés megalapítójának, emlékszobrot állítottak a fővárosban, a Muzeum-körúti egyet. telepen. A szobor felállítását évekkel ezelőtt azok az egyetemi és műegyetemi tanárok határozták el, akiknek a számára a megboldogult miniszter a telepen hajlékot teremtett. Az akkor egybegyüjtött összeget a Természettudományi Társulat

gondozta és kezelte, míg most föl lehetett állítani belőle a Trefort emlékszobrát. A szobrot vasárnap délelőtt leplezték le s az ünnepies aktusra megjelentek: Berzeviczy Albert közoktatásügyi miniszter, Eötvös Loránt báró, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke, Fraknói Vilmos püspök, a Trefort-család részéről özv. gróf Batthyány Ferencné Trefort Edith és Szalay Imre, a Magyar Nemzeti Muzeum igazgatója, Trefort veje fiával és leányával és tudományos életünk számos kitünősége.

Az ünneplők az élettani intézetben gyültek össze, melynek épülete előtt az emlékszobor áll. Wartha Vince min. tanácsos, a Természettudományi Társulat elnöke, lendületes szép beszédben áldozott Trefort emlékének. Végül a szobrot megőrzés végett átadta a tudományegyetem rektorának. A beszéd után lehullott a lepel az emlékműről, mely Trefortot életnagyságban álló helyzetben, kezében iratcsomót tartva, örökíti meg. A szobormű Strobl Alajos művészi alkotása, talapzatát Czigler Győző műegyetemi tanár tervezte. Wartha beszédére Heinrich Gusztáv dr., a tudományegyetem rektora válaszolt és kijelentette, hogy az egyetem hazafias kegyelettel fogja a szép emléket gondozni és megőrizni. A szép szoborhoz kétségtelenül sokan fognak elzarándokolni nőnevelésünk munkásai közül is és hálás megemlékezéssel tesznek egy-egy szál virágot a szobor talapzatára.

*

Nendtwichné Hoffmann Jolán ünneplése. Az állami «Nőipariskola» tanári testülete és növendékei kedves ünnepet rendeztek május 31-én igazgatójuk, Nendtwichné Hoffmann Jolán 25 éves tanítói munkásságának évfordulója alkalmából. Az ünnepiesen díszített nagy teremben a növendékek, tanári testület, hálás szülők és ismerősökön kívül jelen volt a szép ünnepen az iskola felügyelő bizottsága teljes számmal és a kereskedelmi miniszter nevében megjelent Szterényi József miniszteri tanácsos, ki szives szavakkal emlékezett meg a jubiláló igazgató érdemeiről s a kereskedelmi miniszter meleghangú üdvözlő levelét nyujtotta át az ünnepeltnek. A növendékek ösztöndíj-alapot létesítettek ez alkalommal az intézetben, melynek első évi kamatát az igazgatónő legott átnyujtotta az intézet egyik kiváló, szegénysorsú növendékének. Az ünnepet kedélyes lakoma követte, melyen az igazgatónőt mint tanítónőt és mint anyát melegen üdvözölték. A munkaereje teljességében lelkesen dolgozó igazgatónőt e nevezetes évforduló alkalmából folyóiratunk szerkesztősége is melegen üdvözli, s tevékenységének az ügy érdekében jövőre is fényes sikereket kíván.

*

Özvegy gróf Teleki Sándorné kitüntetése. A Vöröskereszt-egylet kitüntetettjei között olvassuk özv. gróf Teleki Sándorné, született gr. Teleki Jozefa úrnő nevét, kit király Ő Felsége a titkos tanácsos özvegyének címével és előjogaival ruházott fel. Gróf Teleki Sándorné nemcsak mint a Vöröskereszt-egylet központi választmányának első alelnöke szolgált rá a legmagasabb kitüntetésre: a legtöbb nőegylet tevékenységéből részt kért ő magának, az Országos Nőképző-Egyesület vezetésében pedig a nőnevelés iránt érdeklődők hálájára tette

magát érdemessé. Veres Pálné szellemében, lelkesen és okosan kormányozza az egyesületet s az egyesület kitünő leánynevelő intézeteit. Áldott jó szive nem fárad ki a mások megsegítésében, a másokért való dolgozásban: ezért kitüntetése általános örömet keltett s tömegesen keresik fel üdvözletükkel azok, kikre lelke melegének egy-egy sugara esett. Ez ünneplőkkel együtt kivánunk a nemes grófnőnek jó cselekedetekben gazdag életére ezer áldást, ezer örömet.

*

Veres Pálné magasabb nőiskola. Az Országos Nőképző-Egyesület igazgató-választmánya legközelebb tartott ülésén fontos határozatot hozott a magyar nőnevelés fejlesztése szempontjából. E célból intézetében a tanfolyamokat reformálni fogja. A tudományos ismereteknek, a szívnek, jellemnek és izlésnek fejlesztése és leányaink nemesebb irányba terelése lesz ezentul is a főtörekvés. E célnak sikeresebb előmozdítása végett a mostani négy polgári, két továbbképző és négy képezdei osztály helyébe — a leánygimnáziumi tanfolyam megtartása mellett — egy egyöntetü nyolcosztályos tanfolyamot létesít, melynek lényegét a legujabb tanterv szerint szervezett hatosztályos felsőbb leányiskola képezi. Ennek betetőzéseként lesz VII. és VIII. osztály, melyek elé főcélul az élő nyelvek, művészeti, irodalmi, jogi tárgyak magasabb szinvonalu tanítása, háztartási, gazdasági ismeretek gyakorlati elsajátítása lesz kitűzve. A leendő uj tanfolyamnak címe «Veres Pálné magasabb nőiskola» lesz.

*

Az «Erzsébet Nőiskola» ünnepe. Valósággal ünnep számba ment az a két délutáni előadás, melyben az «Erzsébet Nőiskola» növendékei az 1903—4. évi szünidőben tett, Spanyolországig terjedő nagy utazásukról beszámoltak. A beszámoló előadásokat május hó 28 és 31-ik napjain tartották meg az intézet díszes tornatermében, melyet ez alkalomra az intézet fizikai szertárának pompás vetítő készülékével is felszereltek. Az intézet négy növendéke tartott az út egy-egy szakaszáról előadást. «Dél-Italiát, Siciliát, Maltát» *Lábán Melanie*, «Nápolyt és Pompejit» *Berényi Margit* méltatták az első délután, míg a másodikon «Genova, Nizza és Marseille» címen *Molnár Ilona*, «Barcelona, Montserrat, Valencia del Cid» címen pedig Szilágyi Jolán olvastak fel. A magvas, történeti vonatkozásokban is gazdag, vonzó előadások a növendékek intelligentiájáról és képzettségéről is bizonyságot tettek ugyan, de világos tanui voltak az utazás jól szervezettségének, kellő előkészítésének és felhasználásának is. Az intézet igazgatóját és utazás értelmi vezetőjét, az előadások alkalmával szerényen háttérbe vonuló dr. Lázár Gyula tanárt méltán részesítették az előadások végeztével szíves ovátióban az intézet növendékei és tanári testülete. Az érdekes előadásokat Pischl Iduna tanítónőnek az utazás folyamán készített kitünő fényképfelvételei élénkítették, melyeket Csemez József tanár óriás vászonra vetítve mutatott be a nagyszámú vendégseregnek, kik között dr. Pauer Imre, az intézet gondnoka, legifj. Szász Károly, Molnár Viktorné, dr. Genersich és sok tanár és tanítónő voltak jelen. Kedves élvezetet nyujtottak a felolvasások kö-

zött bemutatott ének-előadások is. Az intézet énektanára Major Gyula az illető városokra jellemző dalokat írt át három szólamu női karra és az intézet növendékei ezeket énekelték el a szünetek között. Az utazás szellemi nyereségének az egész intézet javara váló ezen kitünő kamatoztatása az intézet vezetőségében bizonyára kedvet keltett hasonló tanulmányi kirándulások megismétlésére, a növendékekben pedig kedvet és lelkesedést az utazásban való részvételre. A jelen volt vendégek a legnagyobb elismeréssel köszönték meg az intézet igazgatónőjének az előadások által nyujtott élvezetet.

*

A berlini női kongresszus. A nemzetközi női szövetség öt évenként megtartani szokott közgyűlését ez évben junius 4—12-ike között Berlinben tartották. Szándékunkban van szeptemberi füzetünkben részletesen beszámolni a közgyűlés lefolyásáról s az ott elhangzott jelentékenyebb beszédekről és a felvetett új eszmékről. De addig is felemlítjük, hogy az ismerkedési összejövetelt *Schrittné*, a német egyesületek szövetségének elnöke nyitotta meg, s May-Wright-Seval asszony tartott az új ötéves ciklust megnyitó beszédet. A tanácskozások hat napon át tartottak s a nők szavazati jogának kivivása mellett és *kettős erkölcs* ellen való küzdelemért hangzottak el a legjelentőségteljesebb beszédek. A nők politikai jogaiért és a nők erkölcsi sülyedésének megakadályozásáért fog a szövetség a legközelebbi öt évben harcolni s e célból a következő határozati javaslatokat fogadták el: «Minthogy minden kormány az alatta élő férfiakat és nőket egyaránt befolyásolja, köteles minden kormány, akár republikánus, akár monarkiai, a nőknek egyenlő föltételek mellett mindazokat a politikai jogokat és privilégiumokat megadni, amelyeket a férfiak élveznek.» Továbbá

«Minthogy a leánykereskedés a civilizált emberiség gyalázata és szégyene valamennyi nőnek, sürgősen fölszólítjuk a nemzetközi nőszövetséget, hogy e kereskedés kiirtásával energikusan foglalkozzék és e munkát mindaddig programmpontjának tekintse, a míg mindenütt teljesen ki nem irtotta.»

Az egyes nemzeti nőszövetségek ezek mellett természetesen saját nemzeti céljaikért küzdenek, de tőlük telhetőleg támogatják a világszövetség céljait. A közgyűlésen kitünő női szónokok beszéltek s egy napon az amerikaiak egyházi szónoklattal is bemutatkoztak. A tanácskozásokat ünnepségek sora zárta be, melyek közé tartozott az is, hogy a német császárné a nemzeti női szövetségek elnökeit és alelnökeit (a magyar nemzeti szövetség részéről Rózenberg Auguszta alelnököt) fogadta.

*

A Mária Dorothea Egyesület fürdői kedvezménye 1904-re. Folyóiratunk mult füzetében felsoroltakon kívül *Csemetén* (Eperjes mellett) több tag kaphat az egész idényben szobát az egyesület üdülőházában havonta 20 koronáért. *Keszthely-Héviz* fürdőben két tagnak 3—3 hétre ingyen fürdő- és gyógydíjmentesség. *Lucski* fürdőben (Liptóm.) az egyesület tíz tagjának félárú lakás, mérsékelt árú fürdők és zenedíjelengedés. *Szent László* (Püspök) fürdő a tagok május

és augusztusban a szoba árából 50%, a fürdő árából 20% engedmény. *Harkányban* két tag részére a II. oszt. fürdő ingyenes használata. *Tordán* egy tag részére ingyen lakás és fürdő az egész idényben. *Kőszegen* a vízgyógyintézetben két tagnak ingyen lakás, orvosi gyógykezelés május, juniusban és augusztus 15-től október végéig; julius 1-től augusztus 15-ig csak akkor, ha van üres szoba. Több tagnak, ha az intézetben lakik, 15% engedmény, ha csak bejáró beteg, 10%. *Savanyukúton* az egész idényben julius és augusztus is, egy-egy tagnak a lakás és gyógymód árából 50% engedmény. *Balaton-Füreden* két tagnak, ha az apátsági vendégházakban laknak, junius 15-től augusztus 20-ig ingyenes fürdőket és a szobaárakból 30% leszállítást; május 15-től junius 15-ig és augusztus 20-tól szeptember 15-ig ingyenes fürdőket, a szobaárakból pedig 50% árleszállítást. *Szvatán* a tagoknak félárú fürdők. *Zálnokon* több tag részére a szoba és fürdődíjból 20% engedmény. *Sztojkán* egy tag részére lakás és fürdő díjmentesen, kétszemélyes szobában két tagnak is ingyen lakás, a többi tagnak a szobák árából 30% engedmény az egész idényben. *Feketehegyen* ez elő- és utóidényben minden tagnak 75%, a gyógydíjból 50%, orvosi díjból 25% engedmény. A bélyegtelen kérvényeket a Mária Dorotha-egyesület elnökségéhez címezve, Budapestre, VIII. ker., Orczy-út 6. szám alá kérjük mielőbb beküldeni.

*

Kérelem és felhívás jótékonycélú kézimunka-kiállítás tárgyában a fővárosi tanítónőkhöz és óvónőkhöz. Mélyen tisztelt társnőnk! Alulirottak, mint a fővárosi tanítónők és óvónők betegsegítő «Erzsébet királyné alapítványának gyüjtő- és kezelő-bizottsága, vagyunk bátrak nagysádat a következő alázatos kérelemmel felkeresni:

Nem kérünk pénzt, csak kézi munkát, melynek jövedelme tetemesen gyarapítaná alapítványunkat olyképen, hogy az ez év november és december hónapjaiban egy alkalmas ingyenes helyiségben karácsonyi vásárra meghívnók a nagyközönséget.

Kiállításunk céljaira a «Magyar Tanítók Otthoná»-nak vezetői nagylelkűen átengedték a kaszinó helyiségeit Budapesten, VIII. ker. József-körút 8. sz. a.

Kilencszáznál többen vagyunk nők a székesfőváros szolgálatában; van köztünk iró, költő, festő, szobrász, iparművész, tanszerkészítő, iparos, aki képes műremeket alkotni; van köztünk sok derék gazdasszony, kit főztje dicsér, praktikus irányú kézi munkás; mily kedves és tiszteletreméltó jelenség volna, ha gyüjteményben bemutatnók, hogy a tanításon és nevelésen kívül otthonunkban mivel foglalkozunk!

Mindegyikünk tehát hivatásszerűen ért valamely kézi munkához; ha mindegyikünk készletének csak egy tetszetős darabjával járul a jótékonysághoz, legalább 2000 korona jövedelemmel növelhetnők ez idő szerint 1009 koronát kitevő alapitványunkat.

Beküldésre alkalmas tárgyak: *a)* Szorosabb értelemben vett női kézimunka pl. kötés, horgolás, hurkolás, hímzés, hálózás, csipkevésés, à jour munka, gyermek alsófehérnemű és felsőruha, kalotaszegi varrottas; *b)* háziipari munka pl. keztyű- és cipővarrás, szalma-

fonás, szövés, kosárkötés, szőnyegmunka, slöjdmunka, gyermekjáték, művirág; *c)* iparművészeti termék, pl. bőr-, fa-, papír- és bársonyégetés, festés, metszés, faragás, ötvös- és zománcmunka, tűfestés; selyem-, porcellán- és majolikafestés; *d)* képzőművészeti termék, pl. olaj- és vízfestés, tollrajz, szobrászmunka; *e)* irodalmi termék, pl. könyv, hangjegy, térkép; *f)* háztartási termék, pl. gyümölcslekvár és szörp-likőr; *g)* iskolai szemléltető eszköz, kisdedóvó munka.

Kérjük, hogy a beküldendő tárgyak (kivéve a műértékkel biró régiségeket) használtak és romlottak ne legyenek és darabonként olcsón számítva, legalább 2 koronával értékesíthetők legyenek. A tárgyakat kérjük gondosan csomagolva ez év október 17—31-ig hétköznap d. u. 3—6 óra közt beküldeni Tanos Sándorné úrnő címére, aki néhány fővárosi tanítónő segítségével kérelmünkre elvállalta a tárgyak gyűjtését, elrendezését és felügyeletét.

Közművelődési szempontból kérjük, hogy lehetőleg mindenki a saját keze munkájával legyen kiállító; hálásan fogadunk azonban a férfi kartársaktól s más emberbarátoktól is tárgyakat, ezek helyett pénzadományokat. Minden küldeményt nyugtatunk.

Mélyen tisztelt Társnőnk! Közeledik a nyár és mindannyian örömmel gondolunk a pihenésre, az üdülésre. Mi, akik a sors kegyelméből egészségesek vagyunk, szenteljünk a nyáron jó szivvel néhány napot a beküldendő kézimunkák elkészítésére; azokért dolgozzunk, akik közülünk betegek és szűk anyagi körülmények miatt nem kereshetnek fel gyógyító- és üdülőhelyeket. Egyesült erővel, kezünk munkájával, adományunkkal adjunk reményt ama társnőinknek, akiket sújt a betegség, a gond, a bánkódás. Önmagát tiszteli meg, aki társnőjén segít; a társadalomnak, a családnak, az oktatásügynek szellemi kincset ment meg, aki társnőjét elveszni nem hagyja.

Ajánljuk alázatos kérelmünket, alapítványunk nemes célját mélyen tisztelt társnőnk jóindulatába, kegyes pártfogásába s vagyunk kartársi tisztelettel:

Ábrahám Gyuláné, Aczél Antónia, Arthold Józsa, Aranyi Lipótné, Bán Aladárné, Blazsejovszky Matild, Bretschneider Irma, Csery Kálmánné, Csukási Ilona, Dániel Jenőné, Dorogsághy Dénesné, Erendits Mária, Farkas Ilona, Farkas Edit, Fischer Sarolta, Fráter Eszter, Fráter Zsófia, Freund Vilma, Fröhlich Erzsébet, Gergely Andrásné, Gerzsó Rózsi, Gorzaleczky Ilona, Gőth Ilona, Göőz Józsefné, Grünstein Teréz, Halász Sarolta, Heim Rozina, Hercog Sarolta, Jausz Gizella, Komáry Erzsébet, Kont Gyuláné, Lakits Olga, Lieszkovszky Irma, Lukics Mária, Madarassy Erzsébet, Meguscher Irma, Mirkovszky Gézáné, Münnich Károlyné, Nemecskay Irma, Ócska Ignácné, Radnai Jenőné, Rákosi Margit, Sauersitz Margit, Schönreiter Irén, Schönreiter Anna, Steidl Irma, Stauffer Adolfné, Sturcz Györgyné, Szentkirályi Ella, Tabódy Erzsébet, Táborszky Andrea, Tatay Janka, Tomasek Emma, Vidéky Apollónia, Weigert Rezsőné, Weiszberger Antónia, Wilhelm Franciska, Winterstein Hermin, Ujházy Irma főv. tanítónők és óvónők.

IRODALOM.

Balassa József. MAGYAR FONETIKA. A hangok és beszéd fiziologiai elemzése. Budapest 1904. Franklin-társulat kiadása Ára 2 K 50 f.

Jó nevű nyelvészünk, Balassa József 18 év előtt «A phonetika elemei» cím alatt kiadott művében először kisérlette meg a modern tudományos fonetika eredményeinek értékesítését a magyar nyelv kiejtésének vizsgálatában. Azóta — írja szerző az előszóban — a fonetika tudománya óriási haladást tett», ő maga is ismételten foglalkozott a magyar hangtannak egyes kérdéseivel mind fonetikai, mind nyelvtörténeti szempontból, úgy hogy midőn most a 18 év előtt megjelent művet sajtó alá kellett rendeznie, szó sem lehetett annak egyszerű új kiadásáról, hanem az egészet ujra át kellett dolgoznia. Művét egy rendszeres «Magyar hangtan» első részének szánta, tehát első sorban *magyar fonetikát* kellett adnia. A könyv célja e szerint első sorban az, hogy a nyelvtudománnyal foglalkozókat képessé tegye az élő beszéd elemzésére, és hogy bevezetésül szolgáljon a magyar nyelv mai állapotának és multjának tanulmányozására. A siketnémák és fogyatékos beszédüek oktatói is haszonnal olvashatják és értékesíthetik e sok kitünő embertani ábrával ellátott művet, melynek második kötete Balassa «Tüzetes Magyar Nyelvtanának hangtani részét fogja uj szempontok szerint átdolgozva tárgyalni. Magyar nyelvet tanító olvasóink bizonyára érdeklődéssel fogják Balassa jeles művét tanulmányozni.

*

Zsámboki Gyula. A GÖRÖG MŰVÉSZET KIVÁLÓBB ALKOTÁSAINAK ISMERTETÉSE. 65 képpel. Budapest 1904. Ára 2 K.

Zsámboki Gyula jeles kis könyvének megírásánál első sorban a görög pótlót tanuló VIII. osztálybeli gimnáziumi tanulók szükségletét tartotta szem előtt; de történeti tanulmányokkal foglalkozók és a művészetek története iránt érdeklődők egyaránt sok hasznot és élvezetet fognak e csupán 120 lapra terjedő, de anyagának megválasztása és világos vonzó feldolgozása által értékes műből meríteni. Melegen ajánljuk ezért olvasóink figyelmébe is.

A «Nemzeti Nőnevelés» 1904. évf. előfizettek:

Ref. leányiskola, Kisujszállás; Közs. polg. leányiskola, Kis-K.-Félegyháza; Orsz. tanítói árvaház, Kolozsvár; Polg. leányisk., Karánsebes; Lukáts Mária, Dolha; Löblné Grosz Irma, Szabadka; * Massáth Margit, Pozsony; * Módly Matild, Pozsony; Margócsy Emma, Szarvas; Áll. polg. l. iskola, Miskolcz; Mailáth Margit, Kiskereskény; Dr. Márki Sándor, Kolozsvár; Ev. ref. l. iskola, Miskolcz; Ref. tanító képezde, Nagykőrös; Községi polg. l. iskola, Nyiregyháza; *Nitsche Irén, Pozsony; Nemecskay Irma, Bpest; Rom. kath. felsőbb leányiskola, Nyitra; Áll. polg. l. iskola, Nagy-Kanizsa; Áll. polg. l. iskola, Nagybánya; Ódor Emilia, Bpest; Pesti Gizella, Bpest; Szerb felsőbb leányiskola, Pancsova; Pál Berta, Bpest; Áll. tanítónőképző int., Pozsony; Pálffy Boldizsár, Szombathely; * Belvárosi áll. el. iskola, Pancsova; Gróf Pejácsevich Katinka, Bpest; Áll. polg. l. iskola, Pápa; Áll. tnőképző int. önképző köre, Pozsony; *Redle Melanie, *Reithoffer Erzsébet, Pozsony; Polg. l. iskola, Rimaszombat; Kir. javítóintézet, Rákospalota; Spitzer Sándor, Komárom; El. isk., Szászsebes; Polg. l. iskola, Szegszárd; Áll. el. iskola, Szatmár; Endrényi Imre, Szeged; * Schuszter Amália, Pozsony; * Steger Mária, Pozsony; * Stiegler Margit, Pozsony; * Szijj Etelka, Pozsony; * Szántó Ilona, Pozsony; Szegfi Ilona, Fiume; * Szlezák Mária, Pozsony; Áll. felsőbb leányiskola, Szilágysomlyó; Áll. felsőbb leányiskola, Szeged; Polg. l. iskola, Torda; Mélt. gr. Teleky Sándorné, Gyömrő; Áll. felsőbb l. iskola, Temesvár; Áll. felsőbb l. iskola, Trencsén; * Tenczián Etelka, Pozsony; * Tiefbrunner Erzsébet, Pozsony; * Töppler Istvánka, Pozsony; Svetits intézet, Debreczen; Rosenthál F., Pápa; Áll. el. isk., Ujpest; Izrael. isk., Veszprém; * Varga Jolán, Pozsony; * Váray Margit, Pozsony; * Winkler nővérek, Pozsony; Wolbmann Elma, Pozsony; Weise Carola, Nagy-Szent-Miklós; * Zsigárdy Lujza, Pozsony; Zugschwerdt Ella, Pozsony; Áll. polg. l. iskola, Aranyosmarót; Ájer Mariska, Győr; Bencsák Stana, Csáktornya; Benczúr Gyuláné, Bpest; Binder Laura, Kolozsvár; II., Margit-körúti (budai) tanítótestület; IV., Váczi-utczai felsőbb leányiskola; VII., Wesselényi-utczai elemi iskola. I., Attila-utczai közs. elemi iskola; IV., Gróf Károlyi-utczai közs. elemi iskola; VIII., Práter-utczai polg. l. iskola; V., Lipót-téri közs. elemi iskola; Váczi-utczai polg. l. iskola; V., ker. polg. l. iskola; Draskovich Istvánné, Bpest; Eliáts Dóra, Szolnok; Farkasné Tarnóczy Jolán, Bpest; Farkas Erzsébet, Bpest; Tanítónőképző int. ifj. könyvtára, Győrött; Orsolyarendü polg. l. isk., Győrött; Dr. Genersich Antalné, Bpest; Herczog Sarolta, Bpest; Özv. Herrich Károlyné, Bpest; Jenes Ilona, Titel; Jelinek Józsa, Szedlicsna, u. p. Trencsén-Turna; Ev. ref. leányiskola, Kisujszállás; Közs. polg. l. isk., Kis-K.-Félegyháza; Leányárvaház, Kolozsvár; Polg. l. iskola, Karánsebes; Krécsy Béla, Bpest; Komáry Erzsébet, Bpest.

(Folytatása következik.)

A *-gal jegyzettek félévre fizettek e .

Felhivás előfizetésre.

A „Nemzeti Nőnevelés“ az 1904-ik évben — a régi zászló alatt, a régi jelszóval — huszonötödik évfolyamát kezdi meg. Főtörekvése: hogy tehetsége szerint hozzájáruljon nőnevelésünk nemzeti szellemben való tovább fejlesztéséhez, s hogy összekötő kapcsúl szolgáljon mindazok közt, a kik nőnevelésünknek e szellemben munkásai.

A „Nemzeti Nőnevelés“ az egyetlen nőnevelési szakfolyóirat irodalmunkban.

A „Nemzeti Nőnevelés“ a legolcsóbb pedagogiai folyóirat.

Két oly körülmény, a mely okot s módot szolgáltat folyóiratunk pártolására, mely csak tömegesebb részvétel mellett tarthatja fenn magát áldozatok nélkül.

A „Nemzeti Nőnevelés“ az 1904-ik évben is megjelen (az iskolai nagy szünet idejét kivéve) minden hónapban három nyomott ívnyi terjedelemben.

Előfizetési díj: egész évre 4 kor.

Csak egesz évre nyitunk előfizetést; de az előfizetési összeg két részletben való lefizetését is elfogadjuk.

Az előfizetési pénzek a „Nemzeti Nőnevelés“ címe alatt a VI. kerületi állami polg. iskolai tanítónőképző intézetbe (István-út); a folyóirat szellemi részét illető közlemények Sebestyénné Stetina Ilona szerkesztőhöz (VI., Bulyovszky-utca 28. sz.) küldendők.